

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

MAĢISTRA DARBS

**PUBLISKĀ IEPIRKUMA UN VALSTS ATBALSTA REGULĒJUMU
PROBLEMĀTIKA EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBĀS**

Autors:

PLK profesionālā maģistra programmas

2.kursa students **Jānis Siliņš**

Studenta apliecības numurs: js12115

Zinātniskais vadītājs: **Doc. Arnis Buka**

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Attiecības starp publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumiem ES tiesības ir neskaidra. Vai praksē visos gadījumos darbojas nostiprinātā prezumpcija, ka atbilstoši ES publiskā iepirkuma direktīvām organizēts iepirkums izslēdz iespēju, ka tiks piešķirts valsts atbalsts? Situāciju vēl vairāk sarežģī, tas ka valsts atbalsta regulējuma kontekstā ir aplūkojams arī vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu institūts ES tiesībās.

Ja tiek norādīts, ka atbilstoši ES normatīvajiem aktiem rīkots publiskais iepirkums izslēdz valsts atbalsta iespējamību, vai gadījumā ja publiskais iepirkums rīkots neatbilstoši iepirkuma direktīvām būtu prezumējams valsts atbalsts?

Darbā tika analizēti ES normatīvie akti publiskā iepirkuma, valsts atbalsta un vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu regulējums, Tiks aplūkoti Eiropas Savienības Komisijas un Eiropas Savienības Tiesas prakse valsts atbalsta jomā saistībā ar publiskā iepirkuma regulējumu.

Atslēgvārdi: publiskais iepirkums, valsts atbalsts, vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumi, in-house izņēmums

ABSTRACT

Relations between public procurement and state aid legal frameworks of EU law is unclear. In practice, are all cases in accordance with the presumption that a procurement procedure pursuant the public procurement directives excludes the possibility of state aid? The situation is made more complicated by the fact that within the State aid framework, the framework of services of general economic interests must also be viewed.

If it is stated that compliance with EU law on public procurement excludes the possibility of State aid, in the case of public procurement that is inadequate pursuant the procurement directives, should such a situation be presumed as state aid?

The study analyses the legislation on public procurement, State aid and services of general economic interest in the framework of the European Union. The practice of the Commission and of the Court of Justice of the European Union in the field of State aid in the context of a public procurement framework shall also be viewed.

Keywords: state aid; public procurement; services of general economic interest; in-house exception

SATURA RĀDĪTĀJS

APZĪMĒJUMU SARAKSTS	5
IEVADS	6
1. PUBLISKĀ IEPIRKUMA UN VALSTS ATBALSTA REGULĒJUMS ES	8
1.1. Publiskā iepirkuma tiesiskais regulējums ES	8
1.2. Valsts atbalsta regulējums ES	12
1.3. VTNP regulējums ES	17
2. PUBLISKĀ IEPIRKUMA UN VALSTS ATBALSTA TIESISKĀ REGULĒJUMA MIJIEDARBĪBA	22
2.1. Attiecības starp publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumiem	22
2.1.1. Regulējumu juridiskie pamati	23
2.1.2. Vienlaicīga abu regulējumu piemērošana	25
2.2. Publiskā iepirkuma radītā prezumpcija	27
3. PUBLISKĀ IEPIRKUMA UN VALSTS ATBALSTA SAVSTARPĒJĀ PROBLEMĀTIKA	32
3.1. Specifisku iepirkuma procedūru izmantošana	32
3.2. Iepirkumos izvirzītās prasības	35
3.3. Noslēgta iepirkuma līguma grozīšana	38
3.4. In-house izņēmums	40
4. PUBLISKĀ IEPIRKUMA UN VALSTS ATBALSTA PRAKSE LATVIJĀ	46
KOPSAVILKUMS	49
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	52

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ES – Eiropas Savienība

EST – Eiropas Savienības Tiesa

LES – Līgums par Eiropas Savienību

LESD – Līgums par Eiropas Savienības darbību

Vispārējā tiesa – Eiropas Savienības Vispārēja tiesa

VTNP – vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumi

Komisija – Eiropas Savienības Komisija

IEVADS

Saistība starp Eiropas Savienības publiskā iepirkuma regulējumu un konkurences tiesībām liekas pašsaprotama, ņemot vērā to, ka publiskais iepirkums taču ir veids, kā valsts institūcijas var tirgū iegādāties sev nepieciešamās preces, pakalpojumus un būvdarbus, kam arī atbilstoši Eiropas Savienības pamatprincipiem ir jānotiek konkurences apstākļos.

Bieži vien iepirkumu un konkurences tiesību aspektā nākas dzirdēt par kāda karteļa atklāšanu un tā biedru sodīšanu, kas izmantojot aizliegto vienošanos kopīgiem spēkiem ir ietekmējuši daudzu publisko iepirkumu rezultātus un tādā veidā valsts ir cietusi zaudējumus miljoniem *eiro* vērtībā.

Retāk nākas dzirdēt par kādu citu no ES konkurences tiesību aspektiem saistību ar publisko iepirkumu, proti valsts atbalstu, kas nosaka vispārīgu aizliegumu valstij iejaukties Eiropas Savienības vienotajā tirgū. Taču protams, kur ir likums tur arī ir izņēmums. Konkrētajā aspektā pastāv uzskats, ko apstiprina arī Eiropas Savienības Komisija, ka gadījumā ja tiek rīkota publiskā iepirkuma procedūra, atbilstoši Eiropas Savienības publisko iepirkumu direktīvām, tad ir prezumējams, ka konkrētajā gadījumā netiek piešķirts valsts atbalsts LESD izpratnē.

Šo konstrukciju vēl interesantāku padara apstākļi, ka valsts atbalsta regulējumam ir atzars – vispārējas tautsaimniecības nozīmes pakalpojumu regulējums, kura piešķiršanas gadījumos arī ir jāveic valsts atbalsta pārbaude, taču ne gluži pēc LESD principiem, bet gan pēc Eiropas Savienības tiesas izstrādātiem kritērijiem, kas šķietami pārklājas ar LESD kritērijiem.

Kontekstam noteikti arī jāpiebilst, ka gan valsts atbalsta, gan publiskā iepirkuma regulējumu jaunās redakcijas ir tikai nesen stājušās spēkā, tas nozīmē, ka to piemērošanas prakse vēl nav nostiprinājusies un pastāv vairāki atvērti jautājumi. Ņemot vērā minēto darba temats ir ļoti aktuāls, jo Latvijas juridiskajā literatūrā šis ir ļoti minimāli pētīts jautājums, arī ārzemēs publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumu problemātika raisa diskusijas. Pat Eiropas Savienības Tiesas prakse publiskā iepirkuma un valsts atbalsta mijiedarbības jautājumos atbilstoši jaunajiem regulējumiem vēl nav attīstījusies.

Darba mērķis ir izpētīt Eiropas Savienības publiskā iepirkuma un valsts atbalsta tiesiskos regulējumus un to veidojošos normatīvos aktus kā arī darba gaitā konstatēt kā tie ir viens ar otru saistīti, lai sniegtu darbam teorētisko bāzi. Darba turpinājumā tiks analizētas problēmsituācijas, starp abiem minētajiem regulējumiem un noskaidrota prezumpcijas par publisko iepirkumu kā veidu kā izvairīties no valsts atbalsta (ieskaitot kā publiskais iepirkums ir izmantojams kā tirgus ekonomikas dalībnieka tests), saturu un piemērošanas robežas un specifiku. Tiks analizēti

konkrēti publiskā iepirkuma regulējuma institūti un vērtēta to loma valsts atbalsta kritēriju esamības pārbaudei. Tiks ieskicēta arī Latvijas pieredze un tiesu prakse publiskā iepirkuma un valsts atbalsta jomā.

Darba izstrādes vajadzībām tiks izmantoti tiesību doktrīnas avoti – juridiskā literatūra, periodika un monogrāfijas, lielākoties angļu valodā, kā arī Komisijas un Eiropas Savienības Tiesas, Vispārējās Tiesas prakse valsts atbalsta un publiskā iepirkuma aspektā.

Darbs sastāv no 4 nodaļām un 11 apakšnodaļām – pirmā nodaļa aptvers publiskā iepirkuma, valsts atbalsta un vispārējās tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu teorētisko bāzi; otrā nodaļā tiks analizēta publiskā iepirkuma un valsts atbalsta tiesisko regulējumu mijiedarbība; trešajā nodaļā tiks analizēta problemātika publisko iepirkumu un valsts atbalsta savstarpējas piemērošanas jomā, un visbeidzot ceturtajā nodaļā tiks īsumā aplūkota valsts atbalsta un publiskā iepirkuma prakse Latvijā.

Darbā tā mērķu sasniegšanai galvenokārt izmantotas šādas zinātniskās metodes: sistēmiskā metode – tiesību normu savstarpēju kopsakaru meklēšanā un analītiskā metode vērtējot avotus un atziņas.

1. PUBLISKĀ IEPIRKUMA UN VALSTS ATBALSTA REGULĒJUMS ES

1.1. Publiskā iepirkuma tiesiskais regulējums ES

Publiskais iepirkums ir tiesību institūts, kas regulē, kā valsts, tās pašvaldības, iestādes un citi valstij pieskaitāmi subjekti, (kā, piemēram, tās kapitālsabiedrības) iepērk tiem nepieciešamās preces, pakalpojumus un būvdarbus no tirgus piegādātājiem, kas visbiežāk ir privāti uzņēmumi, lai gan pastāv arī iespēja, ka piegādātājs var būt arī uzņēmums ar valsts kapitāla klātbūtni.

ES spēlē galveno lomu publiskā iepirkuma tiesiskajā regulējuma izveidē un pilnveidošanā visā tās teritorijā, jo, lai gan šāda ES kompetence nav tieši un konkrēti iekļauta LESD¹ vai LES², tā ir nepārprotami izsecināma no viena no ES galvenajiem mērķiem – vienotā tirgus izveide. Juridiski ES lomu un kompetenci pār publisko iepirkumu regulējumu nosaka LESD I-IV sadaļa kopsakarā ar LESD 114.pantu, kas paredz ES lomu dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanās procesā.

Publisko iepirkumu ES galvenokārt regulē Direktīva 2014/24/ES³ un Direktīva 2014/25/ES⁴ jeb tā sauktā “jaunā publiskā iepirkuma direktīvu pakete” ar ko tika aizstātas attiecīgi Direktīva 2004/18/EK⁵ un Direktīva 2004/17/EK⁶. Jauno publisko iepirkumu direktīvu transponēšanas termiņš nacionālajās tiesībās bija 2016.gada 18.aprīlis, līdz ar to jaunā pakete uz šī Darba rakstīšanas brīdi jau ir pilnībā stājusies spēkā. Tomēr nevajadzētu izslēgt iespēju, ka kādā no ES dalībvalstīm kāda no prasībām nav pilnīgā pārņemta, ja ņem vērā samērā problemātisko jaunās paketes pārņemšanu dalībvalstīs – lielākā daļa no dalībvalstīm to nepaveica laikā, piemēram, Latvijā steidzamības kārtībā dažas dienas pirms Direktīvas 2014/24/ES transponēšanas termiņa tika pieņemti grozījumi Publisko iepirkumu likumā⁷, kas

¹ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais vēstnesis, C 326, 26.10.2012.

² Līgums par Eiropas Savienību. Oficiālais vēstnesis, C 326, 26.10.2012.

³ 2014.gada 26.februāra Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK Dokuments attiecas uz EEZ. Oficiālais Vēstnesis, L 94, 28.3.2014., 65./242. lpp.

⁴ 2014.gada 26.februāra Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK. Oficiālais Vēstnesis, L 94, 28.3.2014., 243./374. lpp.

⁵ 2004.gada 31.marta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru. Oficiālais Vēstnesis, L 134, 30.4.2004., 114./240. lpp.

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/17/EK (2004. gada 31. marts), ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs. Oficiālais Vēstnesis, L 134, 30.4.2004., 1./113. lpp.

⁷ Publisko iepirkumu likums: LR likums. Zaudējis spēku ar 2017.gada 1.martu. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

gan saturēja tikai absolūto minimumu no nepieciešamajām jaunajām prasībām, bet pilnībā minētā direktīva Latvijas tiesību sistēmā tika ieviesta tikai ar 2017.gada 1.martu, kad spēkā stājās jaunais Publisko iepirkumu likums.⁸

Darbā tiks galvenokārt izmantota un analizēta Direktīva 2014/24/ES jeb “klasiskā” iepirkumu direktīva, jo tā ir biežāk piemērojama nekā Direktīva 2014/25/ES jeb sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu direktīva, turklāt pēdējā vispārīgi paredz vieglāku regulējumu, kā arī atšķirības starp abām minētajām direktīvām nav tik būtiskas, lai konkrētu analizētu katru atsevišķi. Attiecībā uz vecajām ES iepirkumu direktīvām Autors norāda, ka Darba nolūkos tās tiks izmantotas, lai norādītu un konkrētu publiskā iepirkuma regulējuma attīstību un izmaiņām laika gaitā, turklāt izmantota un analizēta galvenokārt tiks Direktīvas 2014/24/ES priekštece – Direktīva 2004/18/EK.

ES publiskā iepirkuma regulējuma kontekstā nevar nepieminēt EST prakses nozīmi, jo tieši EST kompetencē atbilstoši LESD 267.pantam ir ES publiskā iepirkuma regulējuma interpretācija. EST ieguldījums ES publiskā iepirkuma regulējuma attīstībā un interpretācijā ir nenovērtējams, jo EST savā veidā ir bijusi atbildīgā par konkrētu iepirkuma regulējuma aspektu izveidošanu, kas vēlāk tika kodificēti iepirkumu direktīvās – piemēram, tieši EST judikatūrā tika radīts un attīstīts in-house izņēmuma princips no publiskā iepirkuma regulējuma, kas tika attiecīgi kodificēts Direktīvā 2014/24/ES.

Publiskā iepirkuma regulējuma nozīme ES tiek uzsvērta stratēģijā “Eiropa 2020”⁹, kurā publiskais iepirkums tiek norādīts, kā viens no galvenajiem līdzekļiem ar kā palīdzību ES ir jāsasniedz savi līdz 2020.gadam izvirzītie mērķi – gudra, ilgtspējīga un integrējoša izaugsme. Minētajā stratēģijā īpaši pieminēta tiek ES publiskā iepirkuma loma stratēģijas izpildē – nodrošināt publisko līdzekļu visefektīvāko izmantošanu un iepirkuma “tirgu”¹⁰ atvērtībā visā ES vienotajā tirgū.¹¹

Ekonomiski publiskā iepirkuma nozīmē ES ir nenovērtējama – ik gadu ES pasūtītāji kopā iepērk preces, pakalpojumus un būvdarbus vismaz 2 triljonu *euro* vērtībā, kas sastāda aptuveni 14% no visas ES kopējā ikgadējā iekšzemes kopprodukta¹², kas ir tiešām ievērojams apjoms,

⁸ Publisko iepirkumu likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

⁹ 2010.gada 3.marta Eiropas Komisijas ziņojums: EIROPA 2020 Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]

¹⁰ Jēdziens “tirgus” šajā gadījumā domāts vispārīgā nozīmē, jo ES publiskā iepirkuma regulējums neveic tādu “tirgus” eksistences pārbaudi kā, piemēram, tas tiek darīts ES konkurences tiesības.

¹¹ 2010.gada 3.marta Eiropas Komisijas ziņojums: EIROPA 2020 Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei, 27. lpp. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]

¹² 2016.gada 19.decembra Eiropas Komisijas ziņojums: Public Procurement Indicators 2015, p. 1. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]

jeb kā izteicies Komisijas pārstāvis: “zīmuļus vien jūs nepērkat”¹³. Ņemot vērā publisko iepirkumu īpatsvaru ES ekonomikā, nevajadzētu rasties pārsteigumiem par to, ka ES publiskos iepirkumus izmanto, savu mērķu sasniegšanai, jo ja publiskie iepirkumi savā pamatbūtībā ir principi kā publiskas iestādes tērē savus līdzekļus pērkot preces, pakalpojumus un būvdarbus, tad ES virsvadība par aptuveni sesto daļu no ES vienotā tirgus ikgadējā kopprodukta izlietojumu paver iespējas ar publisko iepirkumu regulējumu ne tikai standartizēt vienotā tirgus aspektus, bet pat ieviest tirgū inovatīvus risinājumus un jaunus augstus standartus. Kā lielisku piemēru var minēt ES iniciatīvu zaļā publiskā iepirkuma regulējumā.

Līdzīgi arī EST saistībā uz iepirkumu ekonomisko ietekmi ir lietā *Stadt Halle* norādījusi uz ES publiskā iepirkuma regulējuma vienu no mērķiem – nodrošināt ES pamatbrīvību (it īpaši ekonomisko) ievērošanu no dalībvalstu publisko institūciju puses un izmantojot publisko iepirkumus maksimāli “atvērt” dalībvalstu tirgus konkurencei.¹⁴ Savukārt tieši publiskā iepirkuma regulējuma nozīmi nenovērtējamu padara apstākļi, ka publiskas institūcijas ne vienmēr darbojas identiski kā privātie komersanti, proti kamēr privātie uzņēmumi vairumā gadījumu cenšas darboties maksimāli efektīvi darbojoties ar domu kā samazināt izmaksas un darboties ar pēc iespējas lielāku peļņu, publisku institūciju darbības principi ir dažādi. Līdz ar to iepirkumu regulējumam būtu jāpalielina pasūtītāju līdzekļu izmantošanas efektivitāte, jānovērš līdzekļu izšķērdēšana, favorītisms, kā arī jāmazina korupcijas un citi saistīti riski. Attiecībā pret korupciju aspektiem publiskajā iepirkumā Komisija ir norādījusi, ka mūžīgie pastāvošie korupcijas riski publiskajos iepirkumos ir viena no galvenajām iepirkumu problēmām.¹⁵

Direktīva 2014/24/ES paredz pasūtītājiem (valsts/publiskajām institūcijām) iepirkt preces pakalpojumus un būvdarbus izmantojot kādu no paredzētajām iepirkumu procedūrām, jāiebilst, ka atsevišķu iepirkuma procedūru piemērošanai ir izvirzītas konkrētas prasības:

- i. atklātu konkursu – procedūru, kurā visi ieinteresētie piegādātāji (pārsvarā privāti uzņēmumi) var atsaukties uz pasūtītāja paziņojumu par iepirkumu, iesniegt savus piedāvājumus;
- ii. slēgtu konkursu – divu posmu procedūru, kurā visi ieinteresētie kandidāti atsaukties uz pasūtītāja paziņojumu iesniedz savus pieteikumus pasūtītāja izvirzīto

¹³ Hughes D. The Inter Relationship between the European State Aid and Public Procurement Rules: When Does a Government Contractor Gain an “Economic Advantage”. EIPA, 2009 1, 5.

¹⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 2005.gada 11.janvāra spriedums lietā: C-26/03 Stadt Halle, para. 44. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹⁵ 2011.gada 27.jūnija Eiropas Komisijas ziņojums: Evaluation Report: Impact and Effectiveness of EU Public Procurement Legislation, iv. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

kvalifikācijas prasību izpildei, tie kandidāti kas atbilst kvalifikācijas prasībām tiek uzaicināti iesniegt piedāvājumus;

- iii. konkursa procedūru ar sarunām – būtībā identisku procedūru slēgtam konkursam, līdz brīdim, kad tiek iesniegti piedāvājumi, proti, konkursa procedūra ar sarunām paredz iespēju pasūtītājam apspriest ar pretendentiem to iesniegtos piedāvājumus un nepieciešamības gadījumā pat mainīt sākotnēji iepirkumā izvirzītās prasības. Jāpiebilst, ka šī procedūra būtībā aizstāj ar Direktīvu 2004/18/EK ieviesto procedūru – sarunu procedūru ar iepriekšēju paziņojumu;
- iv. konkursa dialogs – pēc formas līdzīga procedūra konkursa procedūrai ar sarunām ar atšķirību, ka sarunas ar pretendentiem notiek par formu un risinājumiem, kā labāk iespējams apmierināt pasūtītāja vajadzības;
- v. inovācijas partnerība – jauna procedūra, kas ieviesta ar Direktīvu 2014/24/ES, kura paredz pasūtītājam sadarbojoties ar pretendentiem izveidot inovatīvu pakalpojumu vai precī, un attiecīgi vienoties par tās sekojošu iegādi;
- vi. sarunu procedūra bez paziņojuma – procedūra, kas izmantojama samērā retos gadījumos, kura atļauj pasūtītājam bez iepriekšēja publiska paziņojuma slēgt līgumu ar konkrētu pretendentu, piemēram, gadījumā ja tehnisku iemeslu dēļ līgumu ir iespējams noslēgt tikai ar vienu piegādātāju, šāda situācija ir ļoti izplatīta IT un programmatūras nozarē, kur konkrētu programmu vienas valsts ietvaros parasti izplata tikai viens uzņēmums.

Direktīvā 2014/24/ES minētās procedūras ir piemērojamas, ja tiek sasniegtas tajā minētās robežvērtības – proti, iepirkuma plānotā līgumcena ir vismaz 135 000 *euro* piegādēm un pakalpojumiem un 5 225 000 *euro* būvdarbiem¹⁶. Dalībvalstīm, protams ir rīcības brīvībā noteikt šos sliekšņus zemākus, taču gadījumā ja kāds no ES rīko iepirkumu kura plānotā robežvērtība nesasniedz Direktīvas 2014/24/ES piemērošanas sliekšņus, tad tik un tā šādam iepirkumam ir jāatbilst galvenajiem ES publiskā iepirkuma principiem – vienlīdzīgai attieksmei, caurspīdīgumam un brīvai konkurencei, turklāt papildus šādiem zemsliekšņa iepirkumiem ir jāatbilst arī galvenajiem LESD principiem: vienlīdzīgai attieksmei; caurspīdīgumam; diskriminācijas aizliegumam; savstarpējai atzīšanai; samērīgumam kā arī LESD iekļautajām ES pamatbrīvībām.

Direktīva 2014/24/ES paredz arī izņēmumus, kad nav nepieciešams rīkot minētās iepirkuma procedūras un ir iespējams vai nu izmantot atvieglotu regulējumu vai nerīkot

¹⁶ Skatīt. Thresholds Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]

iepirkumu vispār. Viens no šādiem izņēmumiem ir tā sauktais in-house izņēmums, kas tiks sīkāk aplūkots šī Darba turpmākajās nodaļās. EST savā praksē arī ir norādījusi uz papildus gadījumiem kad varētu nepiemērot iepirkumu direktīvas, taču šādi izņēmumi būtu pieļaujami tikai tad, ja pasūtītājs neaizskar brīvu preču un pakalpojumu aprites brīvību ES, kā arī nekropļo konkurenci nepiešķirot konkrēto līgumu ar iepirkuma palīdzību.¹⁷

Jaunajā iepirkumu direktīvā ir ieviestas izmaiņas arī saistībā ar piedāvājumu izvērtēšanas kritērijiem, proti, kritērijs “zemākā cena” vairs netiek paredzēts, bet visos gadījumos ir jāizmanto vērtēšanas kritērijs “saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums”, taču ES likumdevējs samērā viltīgi ir tomēr paslēpis “zemākās cenas” kritēriju – gadījumos, ja iepirkuma dokumentācija, it īpaši tehniskā specifikācija ir sagatavota ļoti precīzi pasūtītājs piedāvājuma izvēlei ir tiesīgs “saimnieciski visizdevīgākais piedāvājuma” vērtēšanas kritērijam noteikt tikai vienu apakš kritēriju – zemāko cenu.

Kopumā jāsecina, ka ES publiskā iepirkuma regulējums konstanti attīstās jau teju 40 gadus, bieži vien attīstībai notiekot tieši EST interpretācijas rezultātā. ES publisko iepirkumu tā ekonomiskās nozīmes dēļ izmanto kā līdzekli, lai sasniegtu ES mērķus vienotā tirgus izveidē, gan veicinātu dalībvalstu ekonomisko integrāciju. Šī Darba otrajā nodaļā tiks konkrēti analizēta publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējuma sasaiste ES tiesību sistēmā, norādot uz iespējamām nepilnībām publiskā iepirkuma regulējumā ES. Jābilst gan, ka vismaz raugoties no ES publiskā iepirkuma regulējuma skatupunkta, valsts atbalsta regulējums nebūt nav uzskatāms par nozīmīgu faktoru, kas absolūti būtu ietekmējis šī regulējuma attīstības gaitu. Autors arī norāda, ka savā profesionālajā pieredzē darbojoties iepirkumu komisiju sastāvā attiecībā uz publiskā iepirkuma regulējumu, valsts atbalsta jautājumi netika izvirzīti.

1.2. Valsts atbalsta regulējums ES

Valsts atbalsts ir daļa no ES vienotā konkurences tiesību regulējuma, kas ietverts LESD 107. līdz 109.pantā. Tā būtība ir novērst valsts selektīvu atbalstu konkrētiem uzņēmumiem noteiktā tirgū, kas tiem varētu radīt priekšrocības. ES virsvadība pār valsts atbalsta regulējumu izriet no brīvas preču un pakalpojumu aprites ES, jo valsts atbalsta regulējums ir ieviests ar mērķi atturēt dalībvalstis no jebkāda veida atbalsta piešķiršanas savas valsts uzņēmumiem, kas

¹⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2009.gada 9.jūnija spriedums lietā: C-480/06 Eiropas Kopienų Komisija pret Vācijas Federatīvo Republiku, para. 47. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]

varētu kaitēt citu dalībvalstu uzņēmumiem un rezultātā ietekmēt visu ES vienoto tirgu, to kropļojot.¹⁸

Tomēr vienlīdz arī jāatceras, ka tirgus ekonomika nevar balstīties tikai vienīgi kapitālismā, jeb *laissez-faire* tautsaimniecības modelī, ir iespējami gadījumi, kad valsts iejaukšanās tirgū ir nepieciešama, lai nodrošinātu sabiedrībai optimālu labumu¹⁹, tāds arī ir viens no ES valsts atbalsta regulējuma galvenajiem motīviem.

Konkrētā regulējuma kontekstā svarīgs ir arī vēsturiskais aspekts pakalpojumu organizācijā ES, jo vēl samērā nesēnā pagātnē kā norma tika uzskatīta valsts monopola pastāvēšana pār konkrētām tautsaimniecības nozarēm, taču laikā gaitā ES aizvien populārāka paliek šādu monopolu izbeigšanas ideja un atverot tradicionāli monopolistiskas nozares brīvajam tirgum.²⁰ Kopumā LESD 345.pants nosaka, ka ES neietekmē dalībvalstu tiesības izvēlēties konkrētu pakalpojumu sniegšanas vai īpašuma pārvaldības modeli, taču LESD ar valsts atbalsta regulējuma palīdzību vēlas novērst iespēju, ka ES vienotajā tirgū dominē valsts uzņēmumi, kas nopietni kaitētu brīvai konkurencei kā arī preču un kapitāla aprites brīvībām ES.²¹

Noderīgi atzīmēt, ka valsts atbalsts ir lielākoties ES izgudrojums²², Autora ieskatā tas ir samērā viegli izskaidrojams – ņemot vērā to, ka ES vienoto tirgu veido 28 dalībvalstis, katra ar savām interesēm, kas vēsturiski ir sīvi konkurējušas savā starpā, līdz ar to nav sarežģīti prezumēt, ka dalībvalstis tiešā vai netiešā veidā arī centīsies atbalstīt savus nacionālos uzņēmumus. ES vienotais tirgus tādā veidā ir uzskatāms par unikālu, jo piemēram ASV ar līdzīga izmēra iekšējo tirgu nav ieviests tik ekstensīvs valsts atbalsta regulējums, visticamāk tādēļ, ka ASV štati neatrodas tik lielās savstarpējās sāncensības attiecībās, kā ES dalībvalstis, it īpaši nacionālā prizmā.

Vispārīgi ES ir noteikts valsts atbalsta aizliegums, taču LESD 106.pants kā arī 107.panta otrā un trešā daļa paredz gadījumus, kad valsts atbalstu var atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu. LESD 107.pants konkrētas darbības atzīšanai par valsts atbalstu izvirza sešus kumulatīvus kritērijus: (1) uzņēmuma²³ pastāvēšana; (2) atbalsta pasākumu attiecināmība uz valsti; (3)

¹⁸ Bacon K. European Union Law of State Aid. Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2013, p.9.

¹⁹ Schewe C. Eiropas Savienības Tiesības II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 342.lpp.

²⁰ Craig P., de Burca G. EU Law. Text, Cases and Materials. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2011, p.1073.

²¹ Craig P., de Burca G. EU Law. Text, Cases and Materials. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2011, p.1073.

²² Ibid, p.3.

²³ ES normatīvajos aktos tiek lietots angļu valodas termins “*undertaking*”.

atbalsta pasākuma finansēšana no valsts līdzekļiem; (4) priekšrocības piešķiršana; (5) pasākuma selektivitāte; (6) ietekme uz konkurenci un tirdzniecību starp dalībvalstīm.²⁴ Juridiskajā literatūrā vairākus no šiem sešiem kritērijiem dažkārt apvieno, jo EST diezgan bieži savā praksē rīkojas līdzīgi, piemēram, skatot radniecīgus kritējus kopā.²⁵

Tā kā, lai konkrētu valsts darbību atzītu par valsts atbalstu ir jāizpilda visi LESD 107.panta kritēriji un ņemot vērā to, ka publiskā iepirkuma un valsts atbalsta kontekstā ir nepieciešams skaidri definēt to, kas ir un kas nav uzskatāms par valsts atbalstu, tad šīs apakšnodaļas turpinājumā tiks analizēts katrs no valsts atbalsta kritērijiem.

Jēdziens “uzņēmums” valsts atbalsta kontekstā tulkojams tāpat kā ES konkurences tiesībās. Proti, atbilstoši skaidrojumam, ko sniegusi EST uzņēmumi ES tiesības neatkarīgi no to juridiskā statusa un finansēšanas veida, ir subjekti, kas veic saimniecisko darbību.²⁶ No šīs tiesas atziņas izriet, ka būtiskākais kritērijs, lai subjekts klasificētos par uzņēmumu ir tieši saimnieciskās darbības veikšana, tas nozīmē, ka ES tiesībās nav būtiski kā uzņēmums tiek regulēts atbilstoši nacionālajām tiesībām²⁷, arī publiska institūcija var būt uzņēmums, tiktāl cik tā veic saimniecisko darbību. Interesanta ir EST pieeja paplašinot valsts atbalsta regulējuma piemērošanu attiecībā uz bezpeļņas uzņēmumiem – proti, arī bezpeļņas uzņēmumi var veikt saimniecisko darbību un tādā veidā ietekmēt kopējo tirgu.²⁸ Uzņēmuma definīciju vēl sarežģītāku padara apstākļi, ka konkrēts subjekts var vienlaicīgi gan būt uzņēmums, gan arī nebūt, jo EST ir konkrēti norādījusi, ka subjekts ir uzņēmums attiecībā tikai uz tām aktivitātēm, kas ir saimnieciskas dabas²⁹, tātad, subjekts būs atzīstams par uzņēmumu tikai attiecībā uz tām aktivitātēm, kuras būs ar saimnieciskas darbības raksturu. Attiecībā uz to, kas ES tiesībās ir uzskatāms par saimniecisku darbību EST ir norādījusi, ka saimnieciska darbība ir darbība, kas

²⁴ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, 3.lpp. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

²⁵ Bacon K. European Union Law of State Aid. Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2013, p.21.

²⁶ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2000.gada 12.septembra spriedums lietā: C-180/98 Pavel Pavlov u.c. pret Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten, para. 74. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī] un Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2006.gada 10.janvāra spriedums lietā: C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze SpA u.c., para. 107. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 1991.gada 23.aprīļa spriedums lietā: C-41/90 Klaus Hofner and Fritz Elser vs Macrotron GmbH. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

²⁷ Kleis M., Nicolaidis P. The Concept of Undertaking in Education and Public Health Systems. European State Aid Law Quarterly, 2006, Volume 3, p.505.

²⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008. gada 1. jūlija spriedums lietā: C-49/07 MOTOE, para. 27.-28. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

²⁹ Vispārējās Tiesas 2000. gada 12. decembra spriedums lietā: T-128/98 Aéroports de Paris pret Komisiju, T-128/98, para. 108. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

“ietver preču un pakalpojumu piedāvāšanu tirgū”³⁰, tomēr ņemot vērā to, ka dalībvalstīs konkrētas preces un pakalpojumi var tikt organizēti dažādos veidos ir iespējamas atšķirības, kas tiek uzskatīti konkrētajā dalībvalstī par saimniecisku darbību un tirgu³¹, turklāt ņemot vērā politiska un ekonomiska rakstura lēmumus šis iedalījums var tikt mainīts.³² Ņemot vērā minēto jāsecina, ka uzņēmums valsts atbalsta kontekstā ir jebkādas formas (atbilstoši nacionālajām tiesībām) subjekts, kas tirgū piedāvā preces un pakalpojumus, un ar mērķi gūt peļņu vai bez tā.

Attiecībā uz otro valsts atbalsta kritēriju – attiecināmību uz valsti EST ir norādījusi, ka šis kritērijs tiek izpildīts, ja atbalstu piešķir kāda no valsts publiskās varas institūcijām vai privātām iestādēm, kam valsts nodevusi konkrētas kompetences³³, arī publiska uzņēmuma (piemēram, valsts kapitālsabiedrības) darbības var būt attiecināmas uz valsti, ja tiek izpildīti EST tiesu praksē noteikti nosacījumi.³⁴

Atbalsta finansēšanas no valsts līdzekļiem kritērijs var tik izpildīts ar visdažādākajiem valsts līdzekļiem – dotācijas, galvojumi, nodokļu atlaides, aizdevumi utt.³⁵ Būtībā kā valsts līdzeklis var tik atzīts jebkāds valsts rīcībā esošs resurss kas tieši vai netieši piešķirts uzņēmumam, arī EST šajā jautājumā ir izvērsusi ekstensīvu tiesu praksi. Latvijā kā vienā no ES struktūrfondu lielākajiem beneficiāriem nozīmīgi būtu ievērot Komisijas praksi norādot, ka pat ES fondu līdzekļi tiek uzskatīti par valsts līdzekļiem ja vien valstij ir piešķirta rīcības brīvība to piešķiršanā.³⁶

Konkrēti priekšrocības piešķiršanas kritērijs valsts atbalsta aspektā ir iespējams nozīmīgākais kritērijs, it īpaši saistībā ar publiskā iepirkuma regulējumu. Priekšrocība LESD 107.pantā nozīmē jebkādu saimniecisku labumu, ko uzņēmums nebūtu varējis gūt parastos tirgus apstākļos, tas ir bez valsts iejaukšanās.³⁷ Nosakot vai konkrēta valsts rīcība rada

³⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1998. gada 18. jūnija spriedums lietā: C-35/96 Komisija pret Itāliju, para. 36. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

³¹ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1993. gada 17. februāra spriedums apvienotajās lietās: C-159/91 un C-160/91 Poucet un Pistre, para., 16.-20. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

³² 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, 4.lpp. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

³³ Vispārējās tiesas 1996. gada 12. decembra spriedums lietā: T-358/94 Air France pret Komisiju, para. 62. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

³⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 2002. gada 16. maija spriedums lietā: C-482/99 Stardust, para. 55.-56. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

³⁵ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, 12.lpp. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

³⁶ Ibid., p.13.

³⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums lietā: C-39/94 SFEL, para. 60. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

uzņēmuma priekšrocību nav nozīmīgi, tas kāda ir priekšrocības forma³⁸, iemesls vai mērķis³⁹, bet vērtētas tiek konkrēti valsts iejaukšanās sekas – salīdzinot uzņēmuma ekonomisko stāvokli pirms valsts pasākumu veikšanas un pēc to veikšanas, lai konstatētu vai ir tikusi piešķirta kāda priekšrocība.⁴⁰ Saistībā ar šo kritēriju ļoti nozīmīgs ir tā sauktais “tirgus ekonomikas dalībnieka tests” (no angļu val. – *market economy operator test*), kas būtībā izslēdz priekšrocības piešķiršanu, ja valsts saimnieciskie darījumi ar kuriem tiek piešķirta priekšrocība (atlīdzība) kādiem uzņēmumiem, ir uzskatāma par parastu rīcību tirgus ekonomikas apstākļos, kā to veiktu jebkurš privāts uzņēmums.⁴¹ Pavisam vienkārši šo testu būtu iespējams definēt šādi – ja valsts uzņēmumam piešķir kādu priekšrocību, kā to būtu darījis jebkurš normāls komersants, tad valsts atbalsts šajā gadījumā netiek dots. Šis kritērijs un tajā ietilpstošais tirgus ekonomikas dalībnieka tests ir viena no “atslēgām”, kas savieno publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumus un sekojoši šis kritērijs tiks aplūkots publiskā iepirkuma regulējuma skatījumā šī Darba 2.nodaļā.

Selektivitātes kritērijs savukārt, pārsvarā ir attiecināms uz situāciju, kad valsts priekšrocību piešķir konkrēti kādam uzņēmumam vai to grupām, vai piemēram, konkrētām nozarēm vai tirgiem. Komisija izdala gan materiālo, gan reģionālo selektivitāti, materiālajai selektivitātei nozīmējot, to ka atbalsta pasākumu attiecas uz konkrētu uzņēmumu vai tautsaimniecības nozarēm, savukārt reģionālā selektivitāte nozīmē to ka atbalsts piešķirts konkrētā reģionā vai dalībvalsts teritorijā⁴², turklāt reģionālā selektivitāte uzreiz nenozīmē to, ka valsts pasākumi uzreiz kvalificējas kā valsts atbalsts.⁴³

Visbeidzot kā pēdējais kritērijs ir minama konkrēta atbalsta pasākuma ietekme uz konkurenci un tirdzniecību starp dalībvalstīm. EST lietā *Alzetta* noteica, ka ietekme un konkurenci un uz tirdzniecību starp dalībvalstīm ir divi būtība nesaraucjami kritēriji tāpēc

³⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 2003. gada 24. jūlija spriedums lietā: C-280/00 *Altmark*, para. 84. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

³⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1974. gada 2. jūlija spriedums lietā: 173/73 *Itālija pret Komisiju*, para. 13. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁴⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1974. gada 2. jūlija spriedums lietā: 173/73 *Itālija pret Komisiju*, para. 13. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁴¹ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, 18.lpp. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁴² *Ibid.*, p.31.

⁴³ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 2008. gada 11. septembra spriedums apvienotajās lietās: no C-428/06 līdz C-434/06 *Unión General de Trabajadores de La Rioja*, sākot ar para. 47. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

skatāmi kopā.⁴⁴ Parasti šī kritērija pārbaude ir galvenokārt formāla, jo izpildoties pārējiem LESD 107.panta kritērijiem ietekmi uz konkurenci uz tirdzniecību starp dalībvalstīm ir iespējams jau prezumēt. Vispārējā atziņa ir tāda, ka kritērijs izpildās, ja valsts savus atbalsta pasākumus veic tautsaimniecības nozarē, kur ir atvērta – proti, tajā pastāv konkurence un eksistē veselīgs tirgus.⁴⁵ Konkrēti par ietekmi uz tirdzniecību starp dalībvalstīm savukārt ir jānorāda, ka nav svarīgi konstatēt, ka konkrētais valsts pasākums ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm, bet pietiek vien ar to ka tas *varētu* to ietekmēt.⁴⁶

LESD 106.pants un 107.panta otrā un trešā daļa paredz izņēmumus, kad konkrēti pasākumi var nekvalificēties kā valsts atbalsts vai arī kad valsts atbalsts var tikt atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu, šī Darba nolūkos šie izņēmumi netiks aplūkoti ar, izņemot VTNP regulējumu, kas ir nozīmīgs tieši publiskā iepirkuma aspektos, it īpaši in-house izņēmuma kontekstā. Komisija ir izvirzījusi arī citus atbrīvojumus no valsts atbalsta regulējuma, piemēram, Regulu Nr. 651/2014⁴⁷ jeb tā saukto GBER (no angļu valodas *-general block exemption regulation*), kas konkrēti par saderīgu atzīst valsts atbalstu konkrētās nozarēs vai piemēram, *de minimis* Regulu⁴⁸, kas valsts atbalsta esamību saista ar finansiālas dabas kritērijiem.

Visbeidzot jānorāda, ka LESD 108.pants paredz pienākumu dalībvalstīm pirms šķietami valsts atbalsta pasākumu veikšanas par to ziņot Komisijai, lai tiktu veikts izvērtējums, kura laikā valsts nedrīkst turpināt/uzsākt atbalsta procedūru. Lai gan šis ir fundamentāls valsts atbalsta regulējuma aspekts, tas nav tik būtisks tieši valsts atbalsta un publiskā iepirkuma regulējumu aspektā, līdz ar to šajā Darbā tam netiks pievērsta liela nozīme.

1.3. VTNP regulējums ES

VTNP jeb vispārējās tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu regulējums ir cieši saistīts ar valsts atbalsta regulējumu, taču ņemot vērā tā nozīmīgumu šī Darba mērķu sasniegšanai un

⁴⁴ Vispārējās tiesas 2000. gada 15. jūnija spriedums apvienotajās lietās: T-298/97, T-312/97 Alzetta, para. 81. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁴⁵ Turpat, para. 141.

⁴⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2015. gada 14. janvāra spriedums lietā: C-518/13 Eventech pret The Parking Adjudicator, para., 65. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁴⁷ Komisijas 2014.gada 17.jūnija Regula (ES) Nr. 651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁴⁸ Komisijas 2013.gada 18.decembra Regula (ES) Nr. 1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

kopējās valsts atbalsta, publiskā iepirkuma saistības pierādīšanai, tad tas tiks aplūkots atsevišķā apakšnodaļā.

LESD 106.panta otrā daļa paredz, ka LESD noteikumi attiecas tikai daļā vai neattiecas vispār, ja uzņēmumam ir uzdots veikt vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumus jeb VTNP. Lai gan VTNP ir pieminēti jau minētajā LESD 106.panta kā arī LESD 26.protokolā, diemžēl definīcija šim jēdzienam nav iekļauta LESD, turklāt LESD 26.protokolā ir skaidri noteikta dalībvalstu kompetence noteikt, kas konkrētajā valstī var tikt atzīts par VTNP. Šī kompetence pieminēt ne tikai dalībvalstīm valstiskā līmenī, bet arī dalībvalstu pašvaldībām, līdz ar to pilnīgi iespējama ir situācija ka vienā pašvaldībā atkritumu savākšana tiek uzskatīta par VTNP citā ne. Turklāt, ES Pamattiesību hartas 36.pants nosaka, ka ES atzīst un ievēro dalībvalstu nacionālajās tiesības noteikto pieeju VTNP, ar mērķi – veicināt ES sociālo un teritoriālo kohēziju.⁴⁹

EST VTNP ir skaidrojusi kā pakalpojumus kurām ir citas raksturīpašības un īpašas atšķirības attiecībā ar parastiem pakalpojumiem.⁵⁰ Savukārt Komisijas praksē VTNP jēdziens apzīmē pakalpojumus, kuriem uzlikta konkrēta prasība balstoties pēc vispārējiem sabiedrības interešu kritērijiem.⁵¹

Būtībā kāda konkrēta pakalpojuma atzīšana par VTNP ļautu valstij vai tās publiskajām institūcijām efektīvā veidā apiet valsts atbalsta regulējumu jo attiecībā pret VTNP valsts atbalsta regulējums ir daudz pielaidīgāks un vairs nav uzskatāms par vispārīgi aizliegtu. Šāda diemžēl ir iespējama VTNP blakusparādība, jo tā oriģinālais mērķis ir galalietotāju un sabiedrības interešu nodrošināšana valstij iejaucoties sabiedrībai svarīgu pakalpojumu organizēšanā, kuros brīvai tirgus vien nespēj nodrošināt šādu pakalpojumu vai arī nodrošina tos sabiedrībai nepieņemamā kvalitātē.

Komisijai šajā sakarā ir dota tikai iespēja novērtēt vai valsts institūcijas nav pieļāvušas kādu būtiskas kļūdas veicot konkrētā pakalpojuma izvērtēšanu un attiecīgi pieņemot lēmumu par VTNP statusa noteikšanu kādam no pakalpojumiem.⁵²

Komisija VTNP sakarā ir izveidojusi samērā kompleksu shēmu kā konstatēt vai valsts pasākumi VTNP veikšanai ir uzskatāmi par valsts atbalstu un kādos gadījumos, ja ir konstatēs

⁴⁹ Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 36. pants. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁵⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 1991. gada 10. decembra spriedums lietā: C-179/90 *Merci convenzionali porto di Genova*, para. 27. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁵¹ 2003.gada 21.maija Eiropas Komisijas ziņojums: *Commission Green Paper on services of general interest*, para. 17. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁵² Faull J., Nikpay A. *The EU Law of Competition*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 1990.

valsts atbalsts, tas ir atzīstams par saderīgu ar iekšējo tirgu.⁵³ Visi Komisijas izstrādātie dokumenti un normatīvie akti, kas tiks turpmāk izklāstīti tiek kopā saukti par Altmarkas paketi, vai valsts atbalstu 2.0 (no angļu val. – *State aid 2.0*).

Visupirms ir jāveic nozīmīgais *Altmark* kritēriju tests, ko EST radījusi slavenajā *Altmark* lietā⁵⁴, par kuras nozīmi uz valsts atbalsta un VNTP regulējumu liecina vien neoficiālais nosaukums Komisijas izveidotajai valsts atbalsta normatīvā regulējuma sistēmai. EST noteica, ka kompensācija uzņēmumam par VNTP sniegšanu nav uzskatāma par valsts atbalstu LESD 107.panta izpratnē, ja tiek izpildīti četri kumulatīvi kritēriji:

- i. uzņēmumam, kas varētu saņemt atbalstu/kompensācijas ir jābūt VNTP sniegšanas saistībām un šīm saistībām ir jābūt skaidri definētām;
- ii. parametriem uz kā pamata tiks izmaksātas kompensācijas jābūt jau iepriekš objektīvi un caurredzami noteiktiem;
- iii. kompensācija nedrīkst pārsniegt summu, kas nepieciešama lai pilnībā vai daļēji nosegtu uzņēmuma izmaksas, lai sniegtu VNTP, ierēķinot saprātīgu peļņu;
- iv. ja uzņēmums, kam uzticēts sniegt VNTP nav izvēlēts pamatojoties uz publiskā iepirkuma procedūru, kas nodrošinātu tāda uzņēmuma izvēli, kas nodrošinātu attiecīgo pakalpojumu sniegšanu sabiedrībai par vismazāko cenu, tad kompensācijas apjoms nosakāms balstoties uz izdevumu analīzi, kas rastos tipiskam uzņēmumam, kas pildītu šādas saistības.⁵⁵

Jānorāda, ka publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumu aspektā vissvarīgākais ir tieši ceturtais kritērijs, kurā valsts atbalsta esamības iespēja tiek izslēgta ar publiskā iepirkuma rīkošanu. Tāpat jāatzīmē, ka jau minētajā kritērijā, gadījumā ja netiek rīkots iepirkums ir jāveic šajā Darbā jau pieminētais tirgus ekonomikas dalībnieka tests.

Ja visi *Altmark* kritēriji netiek izpildīti, tad kompensācija/atbalsts VNTP sniedzējam ir jāpārbauda atbilstoši LESD 107.pantā nostiprinātajiem valsts atbalsta pierādīšanas kritērijiem. Tomēr Komisijas izstrādātā *Altmarkas* pakete ļauj šādu (LESD 107.panta kārtībā) valsts

⁵³ Komisijas izstrādātā VNTP valsts atbalsta shēma. Pieejams: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/analysis_tree_en.pdf [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁵⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopien) Tiesas 2003. gada 24. jūlija spriedums lietā: C-280/00 *Altmark Trans GmbH un Regierungspräsidium Magdeburg pret Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁵⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopien) Tiesas 2003. gada 24. jūlija spriedums lietā: C-280/00 *Altmark Trans GmbH un Regierungspräsidium Magdeburg pret Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, para. 95. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

atbalstu atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu.⁵⁶ Sekojoši pēc Altmark testa ir jāpārbauda vai atbalsts, kas piešķirts VTNP sniedzējam pārsniedz VTNP *de minimis* Regulu⁵⁷, kuras 2.panta otrā daļa nosaka, ka par valsts atbalstu LESD 107.panta kārtībā netiks uzskatīts atbalsts, ko publiska institūcija sniedz VTNP sniedzējam, ja šis atbalsts nepārsniedz 500 000 *euro* trīs gadu periodā. Jānorādā, ka 500 000 *euro* trīs gadu periodā ir tik tiešām ievērojama summa, piemēram salīdzinot ar Direktīvas 2014/24/ES piemērošanas sliekšņiem – būtībā par *de minimis* summu būtu “sanāk” rīkot veselās trīs publiskā iepirkuma procedūras.

Ja kompensācija uzņēmumam pārsniedz *de minimis* sliekšni, tad nākošais solis shēma ir Komisijas 2011.gada 20.decembra Lēmuma “par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi”⁵⁸ (turpmāk – Lēmums) testa veikšana, kas paredz gadījumus, kad valsts atbalsts VTNP, sniegšanai, kas gadā nepārsniedz 15 miljonus *euro*, vai arī atbalsts konkrētiem pakalpojumiem, piemēram, slimnīcu uzturēšanai ir uzskatāms par saderīgu ar iekšējo tirgu. Šī Komisijas Lēmuma piemērošanas testā tiek pārbaudīts lēmuma (no angļu val. – *act of entrusment*) ar kuru uzņēmuma piešķirts VTNP sniegšanas funkcijas saturs, termiņš, kompensācijas aprēķināšanas formulas un pārmaksātas kompensācijas atmaksāšanas pasākumi, kā arī tas vai uzņēmuma piešķirtais kompensācijas apmērs ir atbilstošs, proti atkal veicams būtu tirgus ekonomikas dalībnieka tests.⁵⁹

Visbeidzot, gadījumā ja valsts atbalsta pārsniedz arī Lēmumā noteiktās robežvērtības, tad pēdējais solis ir veikt valsts atbalsta, kas piešķirts kā VTNP kompensācija saderīguma ar iekšējo tirgu pārbaudi atbilstoši Komisijas izstrādātajam “Eiropas Savienības nostādnes par valsts

⁵⁶ 2013.gada 29.aprīļa Komisijas darba dokuments: Rokasgrāmata par Eiropas Savienības valsts atbalsta, publiskā iepirkuma un iekšējā tirgus noteikumu piemērošanu vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem un jo īpaši vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, 18.lpp. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁵⁷ Komisijas 2012.gada 25.aprīļa Regula (ES) Nr. 360/2012 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁵⁸ 2011.gada 20.decembra Komisijas Lēmums: par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, 61.lpp. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁵⁹ 2013.gada 29.aprīļa Komisijas darba dokuments: Rokasgrāmata par Eiropas Savienības valsts atbalsta, publiskā iepirkuma un iekšējā tirgus noteikumu piemērošanu vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem un jo īpaši vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, 61.lpp. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

atbalstu, ko piešķir kā kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu”⁶⁰ (turpmāk – Nostādnes), kuru 19.punktā ir norādīts, ka par saderīgu ar iekšējo tirgu tiks uzskatīts tikai tāds valsts atbalsts, kas sniegts ievērojot ES publiskā iepirkuma tiesisko regulējumu. Interesanti, ka Nostādnes vairs neparedz tirgus ekonomikas dalībnieka testa veikšanu gadījumā, ja netika veikta publiskā iepirkuma procedūra, tas būtu visticamāk pamatojams ar to, ka Nostādņu piemērošana ir “pēdējā iespēja”, lai valsts atbalstu atzītu par pieļaujamu vai saderīgu ar iekšējo tirgu, un valstīm bija dotas citas iespējas piešķirt valsts atbalstu bez publiskā iepirkuma procedūras piemērošanas, proti veicot tirgus ekonomikas dalībnieka testu. Turklāt jāņem vērā, ka Nostādnes ir piemērojamas atbalstam, kas pārsniedz Lēmuma robežvērtības – proti, normālos gadījumos 15 miljonus *euro*.

Kopumā jāsecina, ka VTNP regulējums ir ļoti nozīmīgs valsts atbalsta aspekts, ņemot vērā arī dalībvalstu plašo rīcības brīvību VTNP definēšanā savās teritorijās. Gan valsts atbalsta, gan VTNP atbalsta saderības shēma konsekventi atkārtojas viens princips – konkrēts pasākums nav uzskatāms par valsts atbalstu, vai valsts atbalsts ir uzskatāms par saderīgu ar iekšējo tirgu, ja primāri ir tikusi veikta publiskā iepirkuma procedūra, atbilstoši piemērojamajam ES publiskā iepirkuma regulējumam. Šāds nosacījums nepārprotami norāda uz publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumu saistību, vismaz skatoties no valsts atbalsta un VTNP regulējuma puses.

⁶⁰ 2011.gada 20.decembra Komisijas paziņojums: Eiropas Savienības nostādnes par valsts atbalstu, ko piešķir kā kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

2. PUBLISKĀ IEPIRKUMA UN VALSTS ATBALSTA TIESISKĀ REGULĒJUMA MIJIEDARBĪBA

2.1. Attiecības starp publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumiem

Darba pirmajā nodaļā jau tika īsumā pieminēts, ka publiskais iepirkums var tikt izmantots kā viens no līdzekļiem kā veiksmīgi izpildīt valsts atbalsta testu LESD 107.panta kārtībā, kā arī atbilstoši *Altmark* sprieduma prasībām, kā arī Komisijas izstrādā VTNP normatīvā regulējuma kārtībā, pieminēta arī tirgus ekonomikas dalībnieka principa ciešā sasaiste ar publisko iepirkuma regulējumu, līdz ar to arī ar LESD 107.pantā iekļauto valsts atbalsta kritēriju saistība ar publiskā iepirkuma regulējumu. Minēto arī varētu uzskatīt par abu regulējumu “sadursmju” vietu, taču ne ES normatīvie akti ne EST prakse šo abu regulējumu nesniedz izsmeļošu atbildi par abu šo regulējumu savstarpējām attiecībām vai piemērošanas iespējam.

Saistība starp publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumiem ir īpaši interesanta ņemot vērā to, ka abās nozarēs ir pieņemti un spēkā stājušies salīdzinoši jauni normatīvie akti – iepirkuma regulējuma gadījumā Direktīva 2014/24/ES un Direktīva 2014/25/ES, savukārt valsts atbalsta aspektā – Darbā jau pieminētā *Altmark* pakete jeb valsts atbalsts 2.0. (sastāvā arī jau pieminētais Lēmums un Nostādnes). Abu regulējumu pieņemšanas gaitā ir notikusi diskusija par abu regulējumu savstarpējo savietojamību, tomēr ES likumdevēja izpratne par abu šo regulējumu savstarpējo saistību un iespējamo problemātiku nebūt nav visaptveroša, skatoties no izstrādāto regulējumu skatupunkta.⁶¹

Kamēr raugoties no valsts atbalsta regulējuma atklātas, caurredzamas un beznosacījumu procedūras izmantošana tiek lietota jau samērā ilgu laika posmu, lai mazinātu iespēju, ka konkrēts atbalsta pasākums tiks atzīts par valsts atbalstu, tad publiskā iepirkuma loma valsts atbalsta shēmā popularitāti guva līdz ar šajā Darbā jau minēto EST spriedumu *Altmark* lietā, tad savukārt no publiskā iepirkuma regulējuma skatupunkta nekāda fundamentāla, līdzīga mēroga attīstība tieši saistībā ar valsts atbalsta aspektiem publiskajos iepirkumos nav notikusi.⁶²

Savukārt, juridiskajā literatūrā diskusija par abu regulējumu savstarpējo savietojamību ir aktuāla tēma⁶³ jau kopš *Altmark* sprieduma pieņemšanas, turpinot analizēt minētajā lietā izteikto atziņu, ka publiskā iepirkuma procedūra, kas organizēta atbilstoši ES publisko

⁶¹ Olykke G. The Notice on the Notion of State Aid and Public Procurement Law. *European State Aid Law Quarterly*, 2016. Volume 15, Issue No. 4, p.509.

⁶² *Ibid.*

⁶³ Sanchez Graells A. *Public Procurement and the EU Competition Rules*. Second Edition. Oxford: Hart Publishing, 2015, p.125.

iepirkumu regulējumam izslēdz iespējamību, ka valsts konkrētam uzņēmumam varētu piešķirt valsts atbalstu.⁶⁴ Šiem regulējumiem ir arī citas “sadursmju” vietas, piemēram, Direktīvas 2014/24/ES 69.pants runā par nepamatoti lētu piedāvājumu, kas varētu tādā būt tieši valsts atbalsta rezultāta, publiskam uzņēmumam (piemēram, valsts kapitālsabiedrībai) iesniedzot iepirkumā piedāvājumu ar cenu, kas ievērojami zemāka nekā to piedāvā pārējie pretendenti. Šādos gadījumos pasūtītājam ir pienākums izvērtēt, kādi iemesli ir šādām piedāvāto līgumcenu atšķirībām un gadījumā, ja šāda līgumcena ir piedāvāta, jo konkrētais pretendents saņem valsts atbalstu, tad šāds pretendents ir izslēdzams no dalības iepirkumā.

Arī iepirkuma līguma piešķiršana atbilstoši iepirkumu direktīvām var konkrētos gadījumos izpildīt visus LESD 107.panta kritērijus un klasificēties kā valsts atbalsts, piemēram gadījumos, kad pasūtītājs ir izvēlējis slēgta tipa iepirkuma procedūru vai arī izvirzījis iepirkumā tādas prasības, kas konkrēti sagatavotas noteiktam pretendētājam un kuras normālos tirgus apstākļos nebūtu jāizvirza, tādējādi noslēdzot iepirkuma līgumu uz sabiedrībai neizdevīgiem nosacījumiem.⁶⁵ Būtībā katrs rupjš publisko iepirkumu direktīvu pārkāpums satur sevī risku tikt atzītam ne tikai par publiskā iepirkuma regulējuma pārkāpumu, bet vienlaikus arī tikt atzītam par valsts atbalstu.

Tāpat arī tāda līguma piešķiršana, kas nesasniedz iepirkumu direktīvu robežvērtības var novest pie situācijas, kad tiek piešķirts valsts atbalsts, jo netiek izpildīts Darba pirmajā nodaļā noteiktais tirgus ekonomikas dalībnieka tests. Tas gan vairs nebūs ES kompetencē, bet gan nacionālo tiesību jautājums, jo netiks sasniegtas publisko iepirkumu direktīvu robežvērtības.

Šādu “sadursmju” piemēru problemātika tiks galvenokārt analizēta šī Darba trešajā nodaļā, apskatot arī EST tiesu praksi, kas ir vērtējot konkrētus gadījumus norādījusi uz iespējamām pretrunām publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumu kontekstā. Apstāklis, ka abi regulējumi nav pilnībā savietojami galvenokārt varētu izrietēt no vairākiem aspektiem, kas tiks aplūkoti šīs apakšnodaļas turpinājumā.

2.1.1. Regulējumu juridiskie pamati

Pirmkārt, valsts atbalsta regulējuma un publiskā iepirkuma regulējuma ir dažādi juridiskie pamati un ļoti dažādas ieviešanas sistēmas. Kā jau Darbā tika minēts, tad valsts atbalsta

⁶⁴ Arrowsmith S. *The Law of Public and Utilities Procurement – Regulation in the EU and the UK*. London: Sweet and Maxwell, 2014, p.219.

⁶⁵ Nicolaidis P., Schoenmakers S. *The Concept of “Advantage” in State Aid and Public Procurement and the Application of Public Procurement Rules to Minimise Advantage in the New GBER*. *European State Aid Law Quarterly*, 2015. Volume 14, Issue No. 1, p.143.

regulējums tika paredzēts jau LESD, savukārt publiskā iepirkuma regulējuma pamats ir ES pamatbrīvības, it īpaši brīva preču un pakalpojumu aprīte. Regulējumiem ir līdzīgi pamatprincipi, it īpaši saistībā uz pārredzamību, brīvu konkurenci. Gan iepirkuma regulējums, gan valsts atbalsta regulējums aizsargā ES iekšējo tirgu pret nevēlamu valsts iejaukšanos, tikai dažādās stadijās.

Fundamentāla atšķirība regulējumos ir to ieviešanas sistēma gan nacionālā, gan ES līmenī, kas gan drīzāk būtu vispārināma saistība ar ieviešanas sistēmu atšķirībām starp publiskā iepirkuma regulējumu un konkurences tiesības kopumā.⁶⁶ ES līmenī par valsts atbalstu ir atbildīgs Komisijas ģenerāldirektorāts “Konkurence”, savukārt par publisko iepirkumu ir atbildīgs ģenerāldirektorāts “Iekšējais tirgus, rūpniecība, uzņēmējdarbība un MVU”⁶⁷, šāds šķietami virspusējs iemesls varētu daļēji pamatot Komisijas, ja ne šķietamo nekonekventi, tad drīzāk nepilnvērtīgo pieeju valsts atbalta un publiskā iepirkuma regulējumu kontekstā.

Nacionālā līmenī atšķirība starp abu regulējumu ieviešanu ir daudz izteiktāka – publiskā iepirkuma regulējuma ieviešanai un uzraudzībai uz Direktīvas 2007/66/EK pamata ir izveidots decentralizēts institūciju tīkls ar pārstāvniecību katrā dalībvalstī⁶⁸, piemēram, Latvijā šo funkciju veic Iepirkumu uzraudzības birojs. Savukārt atbilstoši LESD 108.pantam un Regulai 2015/1589⁶⁹ valsts atbalsta uzraudzība ir tikai Komisijas kompetencē un nacionālo institūciju tīkls diemžēl nepastāv.

Tātad jāsecina, ka abu regulējumu savstarpējo attīstību un piemērošanu gan ES, gan dalībvalstu nacionālā līmenī iespējams kavēt apstākļi, ka neeksistē institūcija, kurai būtu kompetence piemērot abus šos regulējumus, piemēram Iepirkumu uzraudzības birojs jautājumus saistībā ar valsts atbalstu neskata vispār. Pašlaik vienīgā iespēja vienlaicīgi piemērot abus regulējumus ir tiesās.

Šādu situāciju būtu samērā viegli novērst jau ar Komisijai esošajiem līdzekļiem – proti ņemot vērā, ka valsts atbalsts LESD 107.panta un Altmark kārtībā netiek uzskatīts par piešķirtu, ja konkrētā kompensācija piešķirta ar publiskā iepirkuma procedūras palīdzību, tad jautājums ir būtībā tieši par konkrētā iepirkuma izvērtēšanu, ko varētu veikt publiskā iepirkumu

⁶⁶ Olykke G. How does the Court of Justice of the European Union pursue competition concerns in a public procurement context. *Public Procurement Law Review*, 2011. Volume 20, Issue No. 6, p.179.

⁶⁷ Skatīt Komisijas mājaslapu https://ec.europa.eu/info/departments_lv

⁶⁸ 1989. gada 21. decembra Padomes Direktīva 89/665/EEK par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁶⁹ 2015. gada 13. jūlija Eiropas Savienības Padomes Regula 2015/1589 ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (Dokuments attiecas uz EEZ). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

regulējumu uzraugošās nacionālas institūcijas. Savukārt gadījumos, kad publiskais iepirkums netiek rīkots, tad tirgus ekonomikas dalībnieka testa pārbaude būtu jāveic nacionālajām institūcijām, kas regulē citu ES konkurences tiesību aspektu – uzņēmumu koncentrācijas kontroli.⁷⁰ Turklāt LESD 107.kritēriju piemērošanas nolūkos ir jāpierāda tikai viena no kritērijiem neesamība, lai konkrēto darbību neatzītu par valsts atbalstu. Šāda kompetenču pārdale uzlabotu abu regulējumu vienlaicīgu piemērošanu un atslogotu Komisijas darbu.

2.1.2. Vienlaicīga abu regulējumu piemērošana

EST ir konsekventi norādījusi, ka Komisija, kad tā veic valsts atbalsta pārbaudi ir jāievēro saskanībā un saistība starp valsts atbalsta normām un citu ES tiesisko regulējumu, kas katrā konkrētajā gadījumā varētu būt saistīts, izvērtējot arī valsts atbalsta pasākumu saderību ar šīm citām ES tiesību normām.⁷¹ Tomēr šāds pienākums Komisijai ir tikai attiecībā uz tādiem valsts atbalsta aspektiem, kas ir tik cieši saistīti ar atbalsta priekšmetu, ka nav iespējams to izvērtēt atsevišķi, bet attiecībā uz valsts atbalsta aspektiem, kurus iespējams nodalīt Komisijai nav pienākums to vērtēt.⁷² Tātad, lai Komisija izvērtētu vienlaicīgi gan publiskā iepirkuma, gan valsts atbalsta regulējumu, tad valsts atbalsta pasākumam ir jābūt tik cieši saistītam ar publisko iepirkumu, ka abus procesus nav iespējams vērtēt atsevišķi.⁷³

EST judikatūra spēlē lomu abu tiesisko regulējumu savietojamības problemātikā, proti EST bieži konkrētā lietā izvērtē tikai attiecīgi nacionālo tiesību atbilstību publiskā iepirkuma vai valsts regulējumam atsevišķi, nevērtējot tos kopā, nepārbaudot vai nacionālais regulējums ir pilnība atbilstošs ES tiesībām.⁷⁴

Nozīmīga lieta, kur EST bija iespējas vienlaicīgi piemērot gan publiskā iepirkuma, gan valsts atbalsta regulējumus bija *BAI*⁷⁵ lieta, kurā tika skatīts jautājums par prāmja kuponu iepirkšanu, ko Komisija uzskatīja par valsts atbalstu, jo kuponu iegādes nosacījumi bija ļoti labvēlīgi, kas Komisijas ieskatā liecināja, ka ir ticis piešķirts valsts atbalsts. Vispārējā tiesa secināja, ka uz šo kuponu iepirkumu nav tikusi piemērota vispārēja un atklāt iepirkuma

⁷⁰ Padomes 2004. gada 20. janvāra Regula Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (EK Apvienošanās regula) Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁷¹ Vispārējās tiesas 2014. gada 3. decembra spriedums lietā: T-57/11 Castelnou Energia pret Komisiju, para. 181. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁷² Turpat, para 183.

⁷³ Olykke G. The Notice on the Notion of State Aid and Public Procurement Law. European State Aid Law Quarterly, 2016. Volume 15, Issue No. 4, p.513.

⁷⁴ Ibid., p.514.

⁷⁵ Vispārējās tiesas 1999. gada 28. janvāra spriedums lietā: T-14/96 Bretagne Angleterre Irlande (BAI) pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

procedūra, taču Vispārējā tiesa norādīja tikai uz valsts atbalsta regulējuma pārkāpumiem, konkrēti par to vai tikusi piešķirta priekšrocība. Diemžēl Vispārējā tiesa izvēlējās nevērtēt apstākli, ka valstij šo kuponu iepirkšanai būtu bijusi jāriko atklāta iepirkuma procedūra, kas faktiski dzīvē netika izdarīts. Visbeidzot tika nolemts, ka kuponu iegādes cena atbilda tirgus apstākļiem, taču Vispārējā tiesa norādīja, ka šo kuponu iegāde tāpat uzskatāms par valsts atbalstu, jo kuponu iegādes daudzums pārsniedz konkrētās institūcijas vajadzības, tātad būtībā institūcija ar kuponu iepirkšanu “noslēpa” valsts atbalstu konkrētajam uzņēmumam.⁷⁶

No šī sprieduma var izsecināt to, ka publiskais iepirkums regulē to kā valsts iepērk, bet valsts atbalsts darbojas kā filtrs, kas pārbauda, kas tiek iepirkts un vai iepirkums teorētiski netiek izmantots kā veids kā apiet valsts atbalsta regulējumu. Juridiskajā literatūrā, tomēr pastāv viedoklis, ka tiesas pieeja *BAI* lietā nozīmēja, to ja konkrētajā gadījumā būtu rīkots atbilstoša iepirkuma procedūra, tad arī *prima facie* tiesa nebūtu konstatējusi valsts atbalstu.⁷⁷ Autors norāda, ka šāds spriedums lieliski ilustrē to, ka arī ES Tiesa abus regulējumus nepiemēro pilnībā, proti attiecībā no konkrētā gadījumā priekšroka tiek dota vai nu publiskajam iepirkumam vai valsts atbalstam.

Līdzīgs piemērs tikai ar apgrieztu tiesas vērtējumu bija *Spezzino*⁷⁸ lieta, kurā tiesa vērtēja vai neatliekamās medicīniskās palīdzības automašīnu nodrošināšanas pakalpojumu var nodot bez-peļņas organizācijai, bez atklāta iepirkuma, ar norādi, ka šī organizācija strādās bez peļņas, bet tai tiks atlīdzinātas tikai izmaksas. ES Tiesa vērtēja tikai publiskā iepirkuma aspektu un noraidīja konkurences tiesību un valsts atbalsta iespējamus pārkāpumus. Autors norāda, ka šāda tiesas izvēle ir diezgan dīvaina, ņemot vērā, ka kā jau norādīts Darba pirmajā nodaļā, ka uzņēmums konkurences tiesības ir arī tāds subjekts, kas darbojas bez peļņas.

Secinot, jānorāda, ka abu regulēju saistība nav pilnība, arī to piemērošanas un uzraudzības īpatnības visticamāk kavē abu regulējumu pilnīgu savietojamību. Situācijai nepalīdz arī Komisijas ierobežotā kompetence un EST nekonsekventā un nevispusīgā prakse.

⁷⁶ Quigley C. *European State Aid Law and Policy*. Second edition. Oxford: Hart Publishing, 2009, p. 108.

⁷⁷ Olykke G. *The Notice on the Notion of State Aid and Public Procurement Law*. *European State Aid Law Quarterly*, 2016. Volume 15, Issue No. 4, p.515.

⁷⁸ Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 11.decembra spriedums lietā: C-113/13 *Spezzino*. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

2.2. Publiskā iepirkuma radītā prezumpcija

Atbilstoši pieņemtajai valsts atbalsta praksei pastāv prezumpcija, ko atbalsta arī Komisija, ka atklāta⁷⁹, caurredzama, nediskriminējoša un beznosacījumu procedūra ir viens no veidiem kā noteikt tirgus cenu un līdz ar to arī izslēgt valsts atbalsta iespējamību⁸⁰ proti, publiskais iepirkums izslēdz iespēju, ka konkrētais valsts pasākums varētu tikt uzskatīts par valsts atbalstu. Diskusijas par šo prezumpciju lielākoties notiek starp valsts atbalsta juridiskajiem zinātniekiem⁸¹, kamēr publiskā iepirkuma juridiskā literatūra šādai prezumpcijai lielākoties piekrīt.⁸²

Komisijas 2016.gada 19.jūlija ziņojums⁸³ (turpmāk – Ziņojums) ir nozīmīgs juridiskās prakses dokuments, kurā arī Komisija sniedz savu redzējumu par iepirkumu kā līdzekli kā izvairīties no valsts atbalsta, šī ziņojuma lielā loma valsts atbalsta un publiskā regulējuma interpretācijā rodas apstākļi, ka Komisija kā galvenā valsts atbalsta kontroles institūcija ES pati ir apņēmusies ievērot tajā minētos principus.

Varētu teikt, ka prezumpcija darbojies divējādi, proti attiecībā uz LESD 107.pantu publiskā iepirkuma prezumpcija tiek izmantots kā līdzeklis kā pierādīt to, ka konkrētais līgums noslēgts atbilstoši tirgus nosacījumiem, proti veikts tirgus dalībnieka tests. Savukārt attiecībā uz samaksu uzņēmumam par VTNP, ar *Altmark* spriedumu precīzi noteikti gadījumi, kad publiskais iepirkumā piešķirta VNTP kompensācija nav uzskatāma par valsts atbalstu (nav jāvērtē LESD 107.panta kritēriji), ja tā piešķirta uz iepirkuma rezultātā. Šo prezumpciju izmanto arī Komisijā savos sekundārajos tiesību aktos lemjot par valsts atbalsta saderīgumu ar iekšējo tirgu.

Jaunākajā Komisijas praksē tirgus ekonomikas dalībnieka testa⁸⁴ attiecināšana un publiskā iepirkuma procedūrām izriet no Ziņojuma, kurā norādīts, ka atklātas, caurspīdīgas,

⁷⁹ Komisija laika gaitā ir atteikusies no vārda atklāta (open) un aizstājusi to ar *competitive*, tas darīts, lai nebūtu šaubu, ka tā būtu bijusi atsauce uz konkrētu iepirkuma procedūru – atklātu konkursu. Autors darbā lieto “atklāta”, jo šis termins latviešu valodā vairāk atbilst visa institūta būtībai.

⁸⁰ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, para. 84. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁸¹ Buendia JL., Munoz de Juan M. Some legal reflections on the Almunia package. *European State Aid Law Quarterly*, 2012. Volume 11, Issue No. 2, p.63.

⁸² Piemēram, Sanchez Graells A. Public Procurement and State Aid: reopening the debate? *Public Procurement Law Review*, 2012. Volume 21, Issue No. 6, p.205-212.

⁸³ Skatīt, piemēram, 77.atsauci.

⁸⁴ Vispārīgi par testu skatīt. Cydecka M. *The Applicability and Application of the Market Economy Investor Principle*. Bergen: University of Bergen, 2015.

nediskriminējošas beznosacījumu procedūras piemērošana ir viens no veidiem kā publiskas institūcijas var nodrošināt, ka tās ievēro tirgus ekonomikas dalībnieka testu.⁸⁵

Kā jau tika ieskicēts Darba pirmajā nodaļā šis tests tiek lietots, lai novērtētu vai publiska institūcija ir piešķirusi uzņēmumam priekšrocību (viens no LESD 107.panta piemērošanas kritērijiem), ja transakcija (piemēram, kompensācija) ir notikusi atbilstoši tirgū pieņemtiem apmēriem, tad “priekšrocība” nav tikusi piešķirta un neizpildās viens no LESD 107.panta kumulatīvajiem kritērijiem, lai konkrētu pasākumu atzītu par valsts atbalstu.

Tirgus ekonomikas dalībnieka tests nav veicams gadījumos, kad valsts vai tās publiska institūcija darbojas kā publiskas varas institūcija nevis tirgus dalībnieks⁸⁶, proti ja valsts īsteno funkcijas, kas ir tieši saistītas ar publisku varu – piemēram, militārā jomā, lai gan arī tajā jomā valsts darbības tiek daļēji ierobežotas no ES puses ar Direktīvu 2009/81/EK.⁸⁷

Atbilstoši EST praksei tirgus ekonomikas dalībnieka testa izmantošana ir jāveic ņemot vērā lietas kontekstu, faktiskos apstākļus, mērķi ar ko tika piešķirta konkrētais šķietamais valsts atbalsts un ņemot vērā normatīvos aktus, kas regulē konkrētās šķietamās priekšrocības piešķiršanu,⁸⁸ šāds princips par tirgus ekonomikas dalībnieka testa piemērošanu ir cēlies no EST sprieduma *Eurocontrol*⁸⁹ lietā, kurā tika norādīts uz atšķirībām starp to kas uzskatāms par publiskas varas funkciju un ekonomisku (saimniecisku) darbību.

Atgriežoties pie minētās prezumpcijas Autors norāda, ka ja raugoties no valsts atbalsta skatupunkta publiskā iepirkuma procedūra rada pirms šķietamu prezumpciju, ka valsts atbalsts nav konstatējams, tad apgriežot šādu apgalvojumu viennozīmīgi sanāk, ka līguma slēgšana, nerīkojot iepirkuma procedūru vispār (ja tas būtu bijis jādara) vai rīkojot to neatbilstoši ES publiskā iepirkuma direktīvām pirms šķietami liecina par to, ka konkrētā valsts rīcība varētu tieši pretēji – norādīt uz valsts atbalstu. Tas arī būtu loģiski kopsakarā ar Darbā iepriekš norādīto atšķirību starp publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumiem – valsts atbalsts regulē to,

⁸⁵ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, para. 76. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁸⁶ Eiropas Savienības (bij. Kopien) Tiesas 1986.gada 10.jūlija spriedums lietā: C-234/84 Beļģija pret Komisiju, para. 14. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁸⁷ 2009. gada 13. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/81/EK ar kuru koordinē procedūras attiecībā uz to, kā līgumslēdzējas iestādes vai subjekti, kas darbojas drošības un aizsardzības jomā, piešķir noteiktu būvdarbu, piegādes un pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības, un ar kuru groza Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁸⁸ Vispārējās Tiesas 2016.gada 15.septembra spriedums lietā: T-386/14 Fih Holding A/S and Fih Erhvervsbank A/S pret Komisiju, para. 82. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁸⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopien) Tiesas spriedums lietā: C-364/92 Eurocontrol, para. 30. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

kas tiek pirkti, savukārt publiskais iepirkums nosaka formu kā valsts iepērk sev nepieciešamās preces, pakalpojumus un būvdarbus. Savukārt saistībā ar prezumpciju tās sākotnēja nozīmē Autors norāda, ka to varētu uztvert kā divu līmeņu procedūru, vispirms valsts atbalsta kontekstā tiek pārbaudīts vai ir ticis rīkots publiskais iepirkums, pēc tam pārbauda kā šis iepirkums atbilst valsts atbalsta kritērijiem un tirgus ekonomikas dalībnieka principam.

Darba pirmajā nodaļā tika norādīti kritēriji, lai kādu valsts pasākumu atzītu par valsts atbalstu LESD 107.panta kārtībā, raugoties uz tipisku publiska iepirkuma procedūru nav lielu šaubu, kā tiek izpildīti LESD 107.panta kritēriji. Publiskie iepirkumi visbiežāk ir finansēti no valsts līdzekļiem vai vismaz ar valsts līdzfinansējumu⁹⁰, kā arī lielākā daļa no pasūtītājiem iekļaujas LESD 107. panta termina “valsts” definīcijā.⁹¹ Nav arī šaubu par iepirkuma procedūras selektivitāti, jo katrā no iepirkuma procedūrām uzvar tikai viens vai vairāki pretendenti ar kuriem sekojoši tiks noslēgti iepirkuma līgumi. Turklāt šādi iepirkuma līgumi konkrētos apstākļos var ietekmēt konkurenci tirgū, kā vienkāršu piemēru var minēt atkritumu apsaimniekošanas iepirkumu kādā pašvaldībā, kur izņemot publiskas institūcijas nav neviens liels atkritumu “ražotājs”, tātad iegūstot šādu izdevīgu līgumu tā ieguvējs iegūs stabilu, garantētu tirgus pozīciju un iespējams spēs no tirgus izspiest citus savus konkurentus samazinot citiem saviem pakalpojumiem cenu. Attiecībā uz šāda līguma ietekmi starp dalībvalstīm jānorāda, ka publiskā iepirkuma direktīvas prezumē, ka jebkurš līgums virs direktīvu piemērošanas sliekšņiem ir uzskatāms par tādu, kas ietekmē vai var potenciāli ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Attiecībā uz publisko iepirkumu kā valsts atbalstu svarīgs atkal ir apstākļi, vai līgums, kas tiek piešķirts iepirkuma procedūras rezultātā ir uzskatāms par “priekšrocību” LESD 107.panta izpratnē, proti pakļaujot iepirkuma līgumu tirgus ekonomikas dalībnieka principam.⁹²

Juridiskajā literatūrā ir izvirzītas trīs situācijas, kad publiska institūcijas (iepirkumu kontekstā – pasūtītāja) darbības var tikt atzītas par tādām, kas netiktu veiktas normālos tirgus apstākļos, proti, pārkāpjot tirgus ekonomikas dalībnieka principu.⁹³

⁹⁰ Trepte P. Public Procurement in the EU: A Practitioner's Guide. Second Edition. Oxford: Oxford University press, 2007, p. 221.

⁹¹ Hillger J. The Award of a Public Contract as State Aid within the meaning of Article 87(1) EC. Public Procurement Law Review, 2003. Volume 12, p.121-25.

⁹² Olykke G. Abnormally Low Tenders – With an Emphasis on Public Tenderers. Copenhagen: Djof Forlag, 2010.

⁹³ Nicolaidis P., Schoenmaekers S. Public Procurement, Public Private Partnerships and State Aid Rules: A Symbiotic Relationship. European Procurement & Public Private Partnership Law Review. 2014. Volume 9, Issue No. 1, p.52.

- i. Pirmkārt, kad publiska institūcija, jeb šajā gadījumā pasūtītājs pārmaksā par precēm pakalpojumiem vai būvdarbiem summu, kas ir lielāka nekā tirgus cena⁹⁴;
- ii. Otrkārt, kad no iepirkuma procedūras tiek izslēgti pretendenti neatkarīgi no tā vai to piedāvājumi ir lētāki vai labāki⁹⁵;
- iii. Treškārt, kad pasūtītājs lielos apjomos iepērk preces vai pakalpojumus, kas tam nemaz nav nepieciešami.⁹⁶

Ņemot vērā minēto Komisija *London Underground Public Private Partnerships* lietā norādīja, ka pēc atvērtas, caurspīdīgas un nediskriminējošas procedūras izmantošanas, tiek prezumēts, ka tiek iegūta tirgus apstākļiem atbilstoša cena, līdz ar to arī netiek izpildīts LESD 107.panta “priekšrocības” kritērijs, turklāt šādas procedūras veikšana norāda uz to, ka principā valsts atbalsts nav ticis piešķirts.⁹⁷

Turpinot attīstīt savu skatījumu uz valsts atbalsta un publiskā iepirkuma regulējumu mijiedarbību Komisija pieņēma lēmumu fundamentālajā *Welsh Public Sector Network Scheme*⁹⁸ lietā, kurā atkārtoti noteica, ka valsts atbalsts LESD izpratnē nepastāv, ja publiska institūcija līgumu piešķir iepirkuma procedūra rezultātā un šī iepirkuma procedūra ir atbilstoša ES publiskā iepirkuma direktīvām un paredzēta tā, lai iegūtu maksimālu ieguvu pret izlietotajiem līdzekļiem, tiktāl, ciktāl šādas iepirkuma procedūras rezultātā piešķirtā “priekšrocība” nepārsniedz to, kas būtu pieņemams normālos tirgus apstākļos.⁹⁹ Attiecībā uz publiskā iepirkuma regulējuma atbilstību ES normatīvo aktu prasībām, juridiskajā literatūrā pastāv viedoklis, ka atsauce tikai uz ES publiskā iepirkuma tiesībām ir nepietiekama, visticamāk būtu nepieciešams atsaukties uz piemērojamo publiskā iepirkuma regulējumu (arī nacionālo), gadījumā, ja iepirkuma līgums ir zem ES iepirkumu direktīvu piemērošanas sliekšņa.¹⁰⁰

⁹⁴ Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā: C-239/09 *Seydaland*, para. 34. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁹⁵ Nicolaidis P., Schoenmaekers S. Public Procurement, Public Private Partnerships and State Aid Rules: A Symbiotic Relationship. *European Procurement & Public Private Partnership Law Review*. 2014. Volume 9, Issue No. 1, p.52.

⁹⁶ Vispārējās tiesas 1999. gada 28. janvāra spriedums lietā: T-14/96 *Bretagne Angleterre Irlande (BAI)* pret Komisiju. Para. 77. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁹⁷ 2002.gada 2.oktobra Komisijas lēmums lietā N-264/2002: *London Underground Public Private Partnership*, para. 79. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁹⁸ 2007.gada 22.janvāra Komisija novērtējums lietā N-46/2007 *Welsh Public Sector Network Scheme*. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

⁹⁹ 2007.gada 22.janvāra Komisija novērtējums lietā N-46/2007 *Welsh Public Sector Network Scheme*. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹⁰⁰ Sanchez Graells A. Public Procurement and State Aid: Reopening the Debate? *Public Procurement Law Review*, 2012, Volume 21, Issue No.6, p.209.

Ņemot vērā iepriekšminēto jāsecina, ka valsts atbalsts netiek uzskatīts par piešķirtu gadījumā, ja kompensācija tikusi piešķirta atklātas, beznosacījumu, nediskriminējošas un caurredzamas iepirkuma procedūras rezultātā. Lai apgāztu šo prezumpciju nāktos pierādīt, ka publiskais iepirkums nav ticis veikts atbilstoši tiesiskā regulējuma prasībām un iespējams pats par sevi būtu uzskatāms par valsts atbalstu, jo piemēram, pasūtītājs ir izvēlējis iegādāties preces, kas tam nemaz nav bijušas nepieciešamas.

Darba trešajā nodaļā tiks analizētas konkrēti publiskā iepirkuma regulējuma aspekti, kas varētu norādīt uz potenciāliem valsts atbalsta riskiem gan saistībā ar šajā apakšnodaļā izklāstīto prezumpciju, gan valsts atbalsta kontekstā vispār.

3. PUBLISKĀ IEPIRKUMA UN VALSTS ATBALSTA SAVSTARPĒJĀ PROBLEMĀTIKA

3.1. Specifisku iepirkuma procedūru izmantošana

Šī Darba otrajā nodaļā izklāstītā prezumpcija par to, ka valsts atbalsts netiek piešķirts gadījumos, kad tiek rīkota atklāta, caurredzama, nediskriminējoša, bezierunu iepirkumu procedūra. Arī Darbā minētais *Altmark* tests paredz, ka kompensācija par VTNP nav uzskatāma par valsts atbalstu ja tā tikusi piešķirta iepirkuma procedūras rezultātā, kas nodrošina tāda pretendenta izvēli, kas varētu VTNP sniegt par sabiedrībai viszemāko cenu.

Ņemot vērā to, ka publisko iepirkumu direktīvas paredz vairāku dažādu iepirkuma procedūru piemērošanu, rodas jautājums – vai visas no tām var izmantot, lai izpildītu prezumpciju, ka valsts atbalsts netiek piešķirts – proti, vai visas no tām ir uzskatāmas par atklātām, caurredzamām, nediskriminējošām, bezierunu procedūrām Komisijas iedibinātās prakses redzējumā, vai otrā gadījumā vai visas iepirkuma procedūras nodrošina *Altmark* testa ceturta kritērija izpildi?

Sarežģītāku šo situāciju padara apstākļi, ka gan kopš publiskā iepirkuma lomas nostiprināšanas LESD 107.panta valsts atbalsta kritēriju pārbaudē, gan *Altmark* sprieduma un Komisijas pieņemtās *Altmarkas* paketes (Valsts atbalsts 2.0) pieņemšanas spēkā stājusies ir jaunā publiskā iepirkuma direktīvu pakete.

Ņemot vērā VTNP valsts atbalsta pārbaudes ķēdi visupirms tiks aplūkots, kas tiek uzskatīts par atbilstošu iepirkuma procedūru, lai izpildītu *Altmark* sprieduma ceturto kritēriju un *Altmarkas* paketi kopumā.

Saistībā ar VTNP un *Altmarkas* kritērijiem Komisija skaidro: “*atklāta procedūra saskaņā ar publiskā iepirkuma noteikumu prasībām noteikti ir pieņemama, taču arī slēgta procedūra var apmierināt ceturto Altmark kritēriju, ja vien ieinteresētajiem uzņēmumiem bez pamatota iemesla nav liegts iesniegt piedāvājumu. No otras puses, ar konkursa dialogu vai sarunu procedūru, iepriekš publicējot paziņojumu par līgumu, lēmējai iestādei tiek piešķirta plaša rīcības brīvība un var tikt ierobežota ieinteresēto uzņēmumu dalība. Tādēļ tos var uzskatīt par pietiekamiem, lai izņēmuma gadījumos apmierinātu Altmark ceturto kritēriju. Sarunu procedūra, iepriekš npublicējot paziņojumu par līgumu, nevar nodrošināt, lai procedūras*

rezultātā tiktu atlasīts pretendents, kas spētu sniegt šos pakalpojumus par viszemākajām izmaksām sabiedrībai.”¹⁰¹

Tātad ņemot vērā šo Komisijas skaidrojumu jāsecina, ka iepirkumu procedūras, kurās ir ierobežotas iespējas piedalīties visiem ieinteresētajiem piegādātājiem, vai arī procedūras, kuras paredz sarunas ar pretendentiem ir pakļautas riskam, ka tās neizpildīs *Altmark* sprieduma ceturto kritēriju, tātad pakļautas riskam, ka ar šīm procedūrām VTNP sniegšanai var tikt piešķirts valsts atbalsts.

Šādam Komisijas skaidrojumam nevar piekrist, jo raugoties no publiskā iepirkuma regulējuma skatupunkta pretendentu skaita samazināšana ir pilnīgi normāla parādībā, kas ļauj arī ietaupīt pasūtītājam izdevumu piedāvājumu vērtēšanas procesā un kopumā paātrināt visu procedūru. Arī ekonomikas teorijā pastāv viedoklis, ka pasūtītājs būs spējīgs iegūt savām vēlmēm visatbilstošāko līgumu, ja ar pretendentiem tiks veiktas pārrunas.¹⁰²

Tomēr jāņem vērā, ka citētais Komisijas skaidrojums ir ticis veikts pirms jauno iepirkumu direktīvu stāšanās spēkā, tā būtu uzskatāma par nozīmīgu apstākļu maiņu, jo piemēram, Direktīva 2014/24/ES paredz daudz lielākas iespējas pasūtītājiem izmantot procedūras, kurās ir iekļautas sarunu stadijas, piemēram – konkursa dialogs, konkursa procedūra ar sarunām. Direktīvas 2014/24/ES viens no galvenajiem mērķiem bija paredzēt pasūtītājiem elastīgāku procedūru izvēli.¹⁰³ Kopumā attiecībā uz Komisijas skaidrojumu par *Altmark* ceturto kritēriju izpildi ir jāsecina, ka tas ir novecojis un vairs neatbilst spēkā esošajam ES publiskā iepirkuma regulējumam.

Attiecībā uz LESD 107.panta “priekšrocības” kritērija publiskā iepirkuma procedūras izmantošanas prezumpciju Komisija Ziņojumā ir skaidrojusi, ka jebkuras iepirkuma procedūras rīkošana atbilstoši ES publisko iepirkumu direktīvam var tikt uzskatīta par piemērotu, lai pierādītu, ka konkrētais iepirkums atbilst tirgus nosacījumiem un tādējādi netiek piešķirta “priekšrocība” LESD 107.panta kārtībā. Tomēr tas neizslēdz īpašu apstākļus, kas liedz noteikt tirgus cenu, piemēram, izmantojot sarunu procedūru bez iepriekšēja paziņojuma, turklāt gadījumos, ja piedāvājumu iesniedz tikai viens kandidāts, parasti nav uzskatāms, ka šāda

¹⁰¹ 2012.gada 11.janvāra Komisijas ziņojums. Komisijas paziņojums par Eiropas Savienības atbalsta noteikumu piemērošanu kompensācijai, kas piešķirta par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī].

¹⁰² Dmitri N., Piga G., Spagnolo G. Handbook of Procurement. Cambridge: Cambridge University Press, 2015, p.121.

¹⁰³ Skatīt, Direktīvas 2014/24/ES 42.apsvērumu.

procedūra spēj nodrošināt tirgus cenu un pasūtītājam ir jāveic citi papildus pasākumi, lai to nodrošinātu.¹⁰⁴

Šāds Ziņojumā ietvertais skaidrojums jau pirms šķietami ir uzskatāms par atbilstošu spēkā esošajam regulējumam, kas arī būtu loģiski, ņemot vērā to, ka Ziņojums ir publicēts pēc Direktīvas 2014/24/ES transponēšanas termiņa beigām. Arī juridiskajā literatūrā Ziņojumā ietvertais skaidrojums tiek uzskatīts par esošajam regulējumam atbilstošu.¹⁰⁵

Vērtējot Komisijas sniegto skaidrojumu jāsecina, ka izņēmums, kad jebkura no iepirkuma procedūrām nebūs atbilstoša ir gadījumos, kad pat ievērojot ES iepirkumu direktīvu prasības tāpat nav iespējams nodrošināt tirgus cenu. Proti šādi gadījumi varētu būt, kad tiek piemērota sarunu procedūra bez iepriekšēja paziņojuma (Direktīva 2014/24/ES atļauj piemērot šo procedūru retos gadījumos, piemēram, ekskluzīvu tiesību aizsardzības dēļ, vai tehnisku iemeslu dēļ, kad līgumu ir iespējas noslēgt tikai ar konkrētu piegādātāju), vai arī kad ticis iesniegts tikai viens piedāvājums. Viena piedāvājuma situācija gan ir jāskata kritiski, jo pirmkārt katrā piektajā no ES Oficiālajā Vēstnesī izsludinātajiem iepirkumiem tiek iesniegts tikai viens piedāvājums¹⁰⁶, turklāt ir jāskata arī apstākļi, ka ne vienmēr viena piedāvājuma iesniegšana nozīmētu, kas tas nav atbilstošs tirgus cenai, šādos gadījumos būtu nepieciešamas veikt paralēlu tirgus analīzi, jeb tirgus izpēti, kas normālos apstākļos tiek veikta pirms katra iepirkuma uzsākšanas.

Neskatoties uz to ka Komisijas skaidrojumi pie attiecīgo regulējumu piemērošanas ir diezgan atšķirīgi, būtu jāuzskata, ka šāda atšķirība ir tikai formāla, kas radusies ES publiskā iepirkumu direktīvu attīstības gaitā. Gan VTNP atbalsta, gan LESD 107.patna atbalsta testa pieejai jābūt identiskai, jo jāatceras, ka publiskais iepirkums ir tikai līdzeklis kā izpildīt tirgus ekonomikas dalībnieka testu, tāpat nav tik būtiski kāda konkrēta iepirkumu procedūra tiks izvēlēta, bet svarīgāk ir konstatēt, ka izvēlēta procedūra rada konkurences situāciju, ar kuras palīdzību iespējams efektīvi noteikt tirgus cenu. Attiecībā uz caurredzamības un nediskriminācijas kritērijiem ir jāmin, ka tie ir iekļauti ES publiskā iepirkuma direktīvu saturā, līdz ar to vairumā gadījuma par šo kritēriju izpildi nevajadzētu rasties šaubām. Arī tikai formāla iepirkumu direktīvu piemērošana nav pietiekama, turklāt Komisijai šaubu gadījumos ir LESD

¹⁰⁴ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, para.93. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹⁰⁵ Olykke G. The Notice on the Notion of State Aid and Public Procurement Law. European State Aid Law Quarterly, 2016. Volume 15, Issue No. 4, p.520.

¹⁰⁶ 2011.gada 27.jūnija Komisijas darba dokumenti: Evaluation Report Impact and Effectiveness of EU Public Procurement Legislation, xi. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

108.pantā noteiktās tiesības veikt nepieciešamās pārbaudes, lai noskaidrotu valsts pasākumu atbilstību LESD iekļautajam vispārīgajam valsts atbalsta aizliegumam.

3.2. Iepirkumos izvirzītās prasības

Ņemot vērā Darba iepriekšējās apakšnodaļas secinājumu, ka publiskā iepirkuma izmantošanai kā tirgus cenas noteikšanas veidam un attiecīgi tirgus ekonomikas dalībnieka principa izpildīšanai teorētiski var izmantot jebkuru no Direktīvā 2014/24/ES minētajām iepirkumu procedūrām tiktāl, ciktāl šāda procedūra nodrošina konkurenci un konsekventi arī cenu, kas ir atbilstoša konkrēta līguma tirgus vērtībai atbilstoši LESD 107.panta “priekšrocības” testam vai *Altmark* ceturtajam kritērijam VTNP gadījumos. Tiks aplūkoti gadījumi, kā ar tirgus ekonomikas principu “saskan” konkrētas iepirkuma dokumentācijā izvirzītās prasības.

Visupirms jānorāda, ka ES publisko iepirkumu direktīvas dod pasūtītājiem samērā lielu rīcības brīvību noteikt iepirkuma dokumentācijā izvirzāmās prasības, proti tehnisko specifikāciju prasības, kvalifikācijas prasības, izslēgšanas nosacījumu iekļaušana kā arī paša noslēdzamā iepirkuma līguma prasības. Katrā konkrētā situācijā šādu prasību ieviešana var novest pie konkurences ierobežošanas iepirkuma apstākļos līdz ar to arī potenciālām valsts atbalsta saistībām. Ņemot vērā to, ka ar formālu iepirkuma direktīvu ievērošanu nav pietiekami, lai izslēgtu valsts atbalsta iespējamību iepirkumā, tad pasūtītājam ir dubults pienākums veidojot iepirkuma dokumentāciju - vienlaicīgi pārbaudīt vai konkrētās prasības nav konkurenci ierobežojošas no publiskā iepirkuma skatupunkta kā arī pārbaudīt vai šīs prasības nav tik ļoti ierobežojošas ka vairs nenodrošina to, ka iepirkuma līgums tiek noslēgts atbilstoši tirgus cenai vai nosacījumiem.

Juridiskajā literatūrā pastāv diskusija par to vai pasūtītājs izvirzot specifiskus noteikumus iepirkuma dokumentācijā joprojām darbojas kā tirgus ekonomikas dalībnieks¹⁰⁷, diskusija galvenokārt rodas no EST prakses.¹⁰⁸ Šī diskusija rodas no apstākļa, ka pastāv šaubas vai parasts tirgus dalībnieks savu līgumu izpildei lielu uzmanību pievērstu sociālām vai vides aizsardzības prasībām, kas tam nebūtu obligāti jāievieš, savukārt attiecībā uz pasūtītājiem Direktīva 2014/24/ES norāda, ka vides un sociālās prasības iepirkumos ir veids kā izpildīt Eiropa 2020

¹⁰⁷ Doern A. The Interaction Between EC Rules on public procurement and State aid. Public Procurement Law Review, 2014, Volume 13, Issue No.3, p.113.

¹⁰⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopien) Tiesas 1986.gada 10.jūlija spriedums lietā: C-234/84 Beļģija pret Komisiju, para. 14. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

stratēģiju¹⁰⁹. Ziņojumā Komisija norāda, ka gadījumos, kad valsts iegādājas preces vai pakalpojumus iepirkuma “īpašajiem nosacījumiem” ir jābūt cieši un objektīvi saistītām ar konkrētā iepirkuma līguma priekšmetu un saimniecisko mērķi, turklāt kritērijiem ir jānodrošina, ka iepirkuma procedūra atbilst tirgus apstākļiem.¹¹⁰

Diemžēl vārdu salikums “īpaši nosacījumi” izskaidrots netiek, proti vai tas attiecas tikai uz tehniskajām specifikācijām vai līguma nosacījumiem vai varbūt piedāvājuma vērtēšanas kritērijiem. Direktīvas 2014/24/ES, 42., 67. un 70.pants no iepirkumu tiesību skatupunkta izveidot līdzvērtīgu sistēmu ko saprast ar “objektīvu saistību ar iepirkuma priekšmetu”, proti piemēram minētās direktīvas 42.pants attiecībā uz tehniskajām specifikācijām norāda: *“raksturlielumi var arī attiekties uz pieprasīto būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu īpašu ražošanas vai sniegšanas procesu vai metodi vai uz īpašu procesu kādam citam to aprites cikla posmam, pat ja šādi faktori nepieder to materiālajai būtībai, ja vien tie ir saistīti ar līguma priekšmetu un atbilst līguma vērtībai un mērķiem”*, līdzīgs formulējums ir iekļauts arī 67.pantā attiecībā uz piedāvājuma izvērtēšanas kritērijiem un 70.pantā par līguma izpildes kritērijiem.

Tāpat interpretējot Komisijas sniegto skaidrojumu no publiskā iepirkuma regulējuma prizmas jāsecina, ka arī sociālo un vides vai citu ar līguma priekšmetu saistītu prasību iekļaušana iepirkuma dokumentācijā būtu pamatota. Nozīmīgs ir Komisijas sniegtā skaidrojuma nobeigums, kurā ir norādīts, ka neskatoties uz citi prasību iekļaušanu iepirkumā, tam tik un tā ir jānodrošina tas, ka procedūra atbilst tirgus apstākļiem, līdzīgi kā tika secināts šīs nodaļas pirmajā apakšnodaļā, tad galvenais ir izvirzīt tādas prasības, kas nodrošina konkurenci iepirkumā, jo tikai tas būs līdzeklis, ka panākt to, ka ir ievērota tirgus cena. Šāds vispārējs apgalvojums ir pamatots arī ar Direktīvas 2014/24/ES 18.pantu, kurš nosaka, ka izstrādājot iepirkuma dokumentāciju ir jārikojas samērīgi un bez nolūka mākslīgi sašaurināt konkurenci. Līdz ar to arī pati iepirkuma direktīva nodrošina, lai tiktu ievērots konkurences princips, tāpat netieši nosaka, ka vismaz formāli tiks ievērtos arī valsts atbalsta tirgus dalībnieka tests, praksē tas tomēr ir lielā mērā atkarīgs no pasūtītāja godprātības, jo pamatojumu var “izgudrot” pat prasībām, kas ir apšaubāmas.

Neskatoties uz minēto juridiskajā literatūrā ir izvirzīta ideja, ka tirgus ekonomikas dalībnieka galvenais princips ir iegūst savām vajadzībām visatbilstošāko precī vai pakalpojumu

¹⁰⁹ Skatīt, Direktīvas 2014/24/ES 123.apsvērumu.

¹¹⁰ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, para.96. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

par tirgus cenu, atšķirība ir tajā, ka publisko iepirkumu gadījumos šīs vajadzības var būt augstākas, taču tas neietekmē principu par tirgus cenas sasniegšanu.¹¹¹

Kā jau tika norādīts otrajā nodaļā, tad pasūtītāja rīcība nebūs atbilstoša tirgus ekonomikas dalībnieka testam, ja no potenciālas dalības iepirkumā tiek izslēgti pretendenti¹¹², kas piemēram, izvēršas apstākļi, ka iepirkumā ir tiek iesniegts tikai viens piedāvājums. Kopsakarā ar šo Autors kā piemēru norāda, ka Direktīvas 2014/24/ES paredz pasūtītājam piemērot fakultatīvus izslēgšanas nosacījumus, ja pasūtītājs tos apzināti izmanto, lai nodrošinātu pretendenta skaita samazināšanu, tad tas būtu uzskatāms gan par publiskā iepirkuma regulējuma “apiešanas” mēģinājumu, gan iespējas par valsts atbalstu.

Attiecībā uz tirgus ekonomikas dalībnieka principa izpildi publiskajā iepirkumā ir būtisks vēl viens faktors – piedāvājumu izvērtēšanas jeb izvēles kritērijs. Ņemot vērā to, ka līdz ar Direktīvas 2014/24/ES praktiski ir ticis likvidēts izvēles kritērijs “zemākā cena”, bet kā galvenais kritērijs tiek izmantots “saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums.”¹¹³ Tradicionāli tika uzskatīts, ka “zemākā cena” nodrošina arī tirgus cenu (ja iepirkuma prasības nav pārlietu konkurenci ierobežojošas), bet ņemot vērā jauno iepirkumu direktīvu prasības šajā sakarā varētu rasties problēmas.

Komisija Ziņojumā gan klievē šaubas un norāda, ka var tikt izmantots piedāvājuma izvēles kritērijs – “saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums”, taču tam tik un tā jāatbilst tirgus vērtībai, kuras rezultātā piegādātājs gūst “normālu peļņu, bet ne vairāk”.¹¹⁴ Tas varētu liecināt, ka Komisija vēlas arī saimnieciski visizdevīgākā piedāvājumu izvēles kritērijā likt lielāku uzsvaru uz cenu kā apakš kritēriju, šāda situācija nav pilnībā atbilstoša EST praksei, piemēram, *Wienstrom* lietā¹¹⁵, kur tika noteikts, ka pasūtītājam ir tiesības modelēt “saimnieciski visizdevīgākais piedāvājumu” pēc saviem ieskatiem un nepieciešamības, tiktāl cik tas nedod

¹¹¹ Olykke G. The Notice on the Notion of State Aid and Public Procurement Law. European State Aid Law Quarterly, 2016. Volume 15, Issue No. 4, p.522.

¹¹² Nicolaides P., Schoenmaekers S. Public Procurement, Public Private Partnerships and State Aid Rules: A Symbiotic Relationship. European Procurement & Public Private Partnership Law Review. 2014. Volume 9, Issue No. 1, p.52.

¹¹³ Direktīvas 2014/24/ES 67.pants nosaka, dalībvalstu tiesības ierobežot izvēlēs kritēriju “viszemākā cena”, piemēram, Latvijā Publisko iepirkumu likums paredz izmantot centu tikai izņēmuma gadījumos.

¹¹⁴ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, para.96. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹¹⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) Tiesas 2003.gada 4.decembra spriedums lietā: C-448/01 *Wienstrom*. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

pasūtītājam neierobežotu izvēlē brīvību, proti tiktāl, cik pasūtītāja izvēlētie kritēriji objektīvi nodrošina piedāvājumu izvērtēšanu.¹¹⁶

Jāsecina, ka konkrētu prasību iekļaušana iepirkuma dokumentācijā ir pieļaujama tiktāl cik tā pārmērīgi neierobežo konkurenci un nodrošina iepirkuma līguma izpildi par tirgus cenu, lai tādējādi apmierināti tirgus ekonomikas dalībnieka principu un izpildīti attiecīgi *Altmark* ceturto kritēriju vai LESD 107.panta “priekšrocības” kritēriju.

Savukārt attiecībā uz piedāvājuma izvērtēšanas kritērijiem Komisijas pieeja valsts atbalsta kontekstā nav pilnīgā saderīga ar EST praksi, jo prezumē lielu nozīmi uz cenu kā vienu no saimnieciski visizdevīgākā piedāvājumu apakš kritērijiem.

3.3.Noslēgta iepirkuma līguma grozīšana

Lai gan noslēgta iepirkuma līguma grozīšana nav viennozīmīgi skatāma kontekstā ar Darbā iztirzāto prezumpciju, ka normatīvajiem aktiem atbilstoši rīkots iepirkums izslēdz valsts atbalsta iespējamību, Autors uzskata, ka iepirkuma līguma grozījumi savā būtībā satur ļoti ievērojamu risku tikt kvalificētiem kā valsts atbalstam.

Juridiskā literatūra ir izteikts viedoklis, ka līguma grozījumiem pēc iepirkuma noslēgšanas ir jāinterpretē šaurā manierē, jo šādi grozījumi var tikt izdarīti par labu uzvarējušam pretendētājam un attiecīgi kropļot konkurenci.¹¹⁷ Jāpiebilst, ka šādos gadījumos, ja pasūtītājiem ir liela rīcības brīvība veikt iepirkumu līguma izmaiņas, tad papildus konkurences tiesību riski nozīmīgi varētu būt arī korupcijas riski, gan tā saukto *kick-back* formā, gan arī paverot iespēju pasūtītājiem noslēgt līgumus ar jau sarunātiem pretendentiem, proti, pretendents zinot, ka pēc līguma iegūšanas līgums tiktu grozīts var piedāvāt attiecīgi zemāku cenu, lai iegūtu šo līgumu nekā citi pretendenti, kuriem šādas informācijas nav.

Direktīva 2014/24/ES ir kodificējusi¹¹⁸ EST tiesu praksi par noslēgtu iepirkuma līguma grozīšanu, galvenokārt fundamentālajā *Presstext*¹¹⁹ lietā izteiktās atziņas, piemēram, ka lai

¹¹⁶ Skarīt arī Direktīvas 2014/24/ES 67.panta ceturto daļu.; Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2002.gada 17.septembra spriedumu lietā: C-513/99 Concordia Bus Finland. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]; Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 1988.gada 20.septembra spriedumu lietā: C-31/87 Beentjes. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹¹⁷ Arrowsmith S. Framework Purchasing and Qualification Lists under the European Procurement Directives. Part one. Public Procurement Law Review, 2015, Volume 8, p. 127.

¹¹⁸ Kotsonis T. Regulating the modification and termination of contracts in public procurement, p.2. Pieejams: <http://eubusinesslaw.wordpress.com> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹¹⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 19.jūnija spriedumu lietā: C-454/06 Presstext. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

nodrošinātu caurredzamības prasības un vienlīdzīgu attieksmi pret pretendentiem, noslēgta iepirkuma līguma grozījumi tiek uzskatīti par būtiskiem, ja to dēļ oriģinālā iepirkuma līguma raksturs kļūst materiāli atšķirīgs no tā sākotnējās versijas.¹²⁰

Tātad Direktīvas 2014/24/ES 72.pants regulē jau noslēgta iepirkuma līguma grozīšanas principus, visupirms jāpiebilst, ka aizliegti ir visi grozījumi, kas tiek uzskatīti par būtiskiem (ja to dēļ līguma raksturs kļūst materiāli atšķirīgs):

- i. ja ar izmaiņām tiek ieviesti nosacījumi, kas būtu ļāvuši sākotnēji iepirkumā iesniegt citus piedāvājumus, vai piesaistīt vairāk ieinteresētos piegādātājus;
- ii. izmaiņu dēļ mainās līguma līdzsvars par labu līguma izpildītājam;
- iii. “būtiski” paplašina līguma darbības jomu;
- iv. ja līguma izpildītāju aizstāj ar citu.

Tiktāl no valsts atbalsta skatupunkta problēmu nebūtu, jo jebkura no šiem iemesliem dēļ Direktīvas 2014/24/ES 72.panta piektā daļā uzliek pasūtītājam rīkot jaunu iepirkuma procedūru. Taču protams minētajā direktīvā ir paredzēti izņēmumi, proti, atļauti tiks līguma grozījumi, kas:

- i. jau tika precīzi paredzēti iepirkuma dokumentācijā;
- ii. ja nepieciešami papildus pakalpojumi, būvdarbi vai piegādes, kas kļuvuši nepieciešami un nebija sākotnēji paredzēti, vai ja rūpīgs pasūtītājs šādu nepieciešamību nevarēja paredzēt un līguma grozījumu cenas pieaugums nav lielāks par 50% no sākotnējās līgumcenas.
- iii. nav uzskatāmi par būtiskiem.

Attiecībā uz šiem iepirkuma līguma grozījumu izņēmumiem jānorāda, ka tie tik tiešām kodificē izņēmuma gadījumus, kad pasūtītājam objektīvu iemeslu dēļ nav iespējams rīkot jaunu iepirkuma procedūru, tomēr tas neizslēdz iespēju, ka ar šiem izņēmumiem tiek piešķirts valsts atbalsts. Ņemot vērā to, ka ne LESD 107.panta “priekšrocības” noskaidrošanas tests ne *Altmark* ceturtais kritērijs neparedz gadījumus, kad tiek grozīts iepirkuma līguma atbilstoši publisko iepirkumu direktīvu prasībām, jo prezumpcija attiecas tieši uz iepirkuma procedūras izmantošanu, ne citu publiskā iepirkuma regulējuma institūtu izmantošanu. Tātad, ja prezumpcija par valsts atbalsta nepiešķiršanu šajā gadījumā nedarbojas, tad pastāv fundamentāls risks, ka līguma grozījumi ir uzskatāmi par valsts atbalstu LESD 107.panta kārtībā, lai šādu risku novērstu pasūtītājam ir jāpierāda, ka līguma grozījumi tik tiešām ir

¹²⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 19.jūnija spriedumu lietā: C-454/06 *Presstext*, para. 34. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

nepieciešami analogiski *BAI* lietā noteiktajam¹²¹ un, ja tie ir nepieciešami, ka tie ir veikti pamatoti, un atbilstoši tirgus cenai, izpildot tirgus ekonomikas dalībnieka testu. Protams, pat ne visi no līguma grozījumiem kvalificēs *de minimis* Regulai¹²² un tiks tik tiešām uzskatīti par valsts atbalstu, taču princips būtu jāievēro tik un tā.

Autoraprāt, ļoti interesants valsts atbalsta kontekstā ir tieši Direktīvas 2014/24/ES panta ceturtajā daļā noteiktais gadījums, kad var veikt iepirkuma līguma grozījumus, proti, nepārbaudot vai tiek veiktas būtiskas izmaiņas un bez nepieciešamības organizēt jaunu iepirkumu procedūru ir iespējams veikt līguma grozījumus jau noslēgtā iepirkuma līgumā, ja izmaiņu vērtība ir mazāka par iepirkumu direktīvu piemērošanas sliekšni (135 000 *euro* piegādēm un pakalpojumiem; 5 225 000 *euro* būvdarbiem) un pakalpojuma un piegāžu līgumu gadījumā izmaiņu vērtība nesasniedz 10% no sākotnējās vērtības, savukārt būvdarbu līgumu gadījumā 15% no sākotnējās vērtības. Šāda klauzula rada ļoti nopietnus riskus, ka līguma grozījumi, kas tika veikti atbilstoši tai būs uzskatāmi par valsts atbalstu, jo šī klauzula ir ģenerāla un piemērojama visos gadījumos, bez citām iepirkumu direktīvā paredzētām restriktīvām metodēm, piemēram pārbaudi par būtiskiem grozījumiem. Šī izņēmuma izmantošana ir ierobežota tikai ar finansiālām metodēm (10% un 15%), kā arī vispārīgu atsauci, ka šādi līguma grozījumi nevar mainīt līguma vispārējo raksturu. Arī finansiālie ierobežojumi nav efektīvi – 15% no būvdarbu līguma sastāda teju 800 000 *euro*, kas četras reizes pārsniedz *de minimis* Regulas robežvērtību.

Šādos gadījumos, kad iepirkuma regulējums pasūtītājiem neuzliek lielus ierobežojumus līguma grozīšanai ir ļoti rūpīgi jāpieiet tirgus ekonomikas dalībnieka testu. Valsts atbalsta regulējums varētu kalpot par līdzekli kā no nepamatotiem līguma grozījumiem cietuši uzņēmumi varētu celt prasību pret negodprātīgo pasūtītāju un gūt kādu gandarījumu.

3.4. *In-house* izņēmums

Kā vēl viens fundamentāls “sadursmju” punkts starp publiskā iepirkuma un valsts atbalsta regulējumiem ir *in-house* izņēmums no publiskā iepirkuma regulējuma. *In-house* izņēmums nosaka, ka pasūtītājam ir tiesības nerīkot publisko iepirkumu un piešķirt līguma slēgšanas tiesības publiskam vai privātam subjektam, ja tiek izpildīti visi Direktīvas 2014/24/ES 12.pantā

¹²¹ Vispārējās tiesas 1999. gada 28. janvāra spriedums lietā: T-14/96 Bretagne Angleterre Irlande (BAI) pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹²² Komisijas 2014.gada 17.jūnija Regula (ES) Nr. 651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

noteiktie priekšnosacījumi. Jānorāda, ka in-house izņēmums ir attīstīts EST praksē un pēcāk kodificēts Direktīvā 2014/24/ES, arī kritērijus tā piemērošanai ir laika gaitā attīstījusi EST. In-house izņēmuma galvenais koncepts ir tas, ka publiskai institūcijai nav pamata rīkot iepirkumu un tādējādi nodot trešajai personai darbības, ko tā var veikt pati.¹²³

Lai atbilstoši publiskā iepirkuma regulējuma varētu izmantot in-house izņēmumu ir nepieciešams īstenot abus *Teckal* lietās nostiprinātos kritērijus¹²⁴:

- i. Kontroles kritērijs, kas nosaka, ka pasūtītājam pār in-house uzņēmumu jāīsteno līdzīga kontrole kā par savu departamentu;
 - a. Lai īstenotu līdzīgu kontroli, in-house uzņēmumā nevar būt privāta kapitāla klātbūtne¹²⁵;
 - b. Kontroles tests ir jāveic līguma piešķiršanas brīdī¹²⁶;
 - c. Kontroli var īstenot viens pasūtītājs vai vairāki pasūtītāji kopīgiem spēkiem;¹²⁷
 - d. Pasūtītājam jābūt iespējai lemt par in-house subjekta stratēģiskajiem mērķiem un piedalīties nozīmīgu lēmumu pieņemšanā;¹²⁸
 - e. Jāvērtē in-house uzņēmuma autonomijas līmenis nosakot vai pār to tiek īstenota “līdzīga kontrole”,¹²⁹
- ii. Aktivitātes kritērijs, kas nosaka, ka in-house subjektam lielākā daļa savu darbību jāveic tam uzdevumam, kuru tam uzticēja pasūtītājs, in-house uzņēmums drīkst mazos apmēros nodarboties arī ar blakus lietām.¹³⁰

¹²³ Olykke G. un Andersen C.F., A State aid perspective on certain elements of the new provision on in-house and public-public cooperation. *Public Procurement Law Review*, 2015, Issue No.1 p.1.-15.

¹²⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1999.gada 18.novembra spriedums lietā: C-107/98 *Teckal Srl*. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹²⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2005.gada 11.janvāra spriedums lietā: C-26/03 *Stadt Halle*, para. 49. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹²⁶ Skatīt *Al-Tabbaa A. The Ex Ante and Ex Post Application of the Teckal Criteria for In-house Awards. European Public Procurement & Public Private Partnership Law Review*, 2015, Volume 11, Issue No. 3

¹²⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2008.gada 13.novembra spriedums lietā: C-324/07 *Coditel Brabant SA pret Commune d’Uccle et Région de Bruxelles-Capitale*, para. 35. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹²⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2005.gada 13.oktobra spriedums lietā: C-458/03 *Parking Brixen GmbH pret Gemeinde Brixen un Stadtwerke Brixen AG*, para. 65. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹²⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2009.gada 10.septembra spriedums lietā: C-573/07 *Sea Srl pret Comune di Ponte Nossola*, para. 72. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹³⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2006.gada 11.maija spriedums lietā: C-340/04 *Carbotermo SpA un Consorzio Alisei pret Comune di Busto Arsizio un AGESP SpA*, para. 63.. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī] un Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2007.gada 19.aprīļa spriedums lietā: C-295/05 *Asemfo pret Transformación Agraria SA (Tragsa) un Administración del Estado*, para. 63. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

Attiecība uz Direktīvā 2014/24/ES kodificētajām tiesas atziņām ir ieviesta izmaiņas, proti, in-house subjekta aktivitātes kritērijs ir noteikts 80% vērtībā no tā apgrozījuma, kontroles kritērija izpildei tiek pieļauta privāta kapitāla līdzdalība, ja tā neietver uzņēmuma lēmuma pieņemšanas procedūru un ir noteikts dalībvalstu tiesību aktos.

Visupirms, lai analizētu in-house subjektu valsts atbalsta kontekstā būtu jānorāda, kā jau tika analizēts šī Darba pirmajā nodaļā, ka uzņēmums ES konkurences tiesības ir subjekts, kas neskatoties uz tā klasifikāciju nacionālajās tiesībās veic saimniecisku darbību – piedāvā tirgū preces un pakalpojumus. Arī Komisija Ziņojumā norāda analogu viedokli, turklāt norāda arī, ka tas vien, ka tiek piemērots in-house izņēmums neizslēdz iespēju, ka in-house subjekts veiks saimniecisku darbību.¹³¹ Līdz ar minēto un arī atbilstoši Darba pirmajā nodaļā secinātajam, Autors norāda, ka in-house subjekts vairumā gadījumā kvalificēsies kā uzņēmums ES konkurences tiesības, līdz ar to arī in-house izņēmums vairumā gadījumu būs vērtējams valsts atbalsta kontekstā.

Vērtējot in-house izņēmuma pielietošanu LESD 107.panta kontekstā uzreiz jānonāk pie secinājuma, ka “parastā” prezumpcija par iepirkumu procedūru, kā veidu “izslēgt” LESD 107.panta “priekšrocības” kritērija iestāšanos nedarbojas, jo in-house izņēmuma pielietošana ne tuvu nav uzskatāma par atklātu, caurredzamu un nediskriminējošu procedūru. Līdz ar to vienīgais veids, kā in-house aizsargāt minētā apakš kritērija sakarā būtu tirgus ekonomikas dalībnieka tests.

Vērtējot pārējos LESD 107.panta kritērijus (selektivitāte; valsts līdzekļu piešķirums u.c.) jānorāda, ka in-house izņēmums tos noteikti izpilda, jautājumi varētu rasties vienīgi par to vai in-house izņēmuma pielietošana ietekmē konkurenci un tirdzniecību starp dalībvalstīm. Komisija ir norādījusi, ka, lai in-house uzņēmums neietekmētu konkurenci ir jāizpildās četriem kumulatīviem kritērijiem:¹³²

- i. In-house uzņēmumam uzticētais pakalpojums ir likumīgs monopols atbilstoši ES tiesībām;
- ii. Likumīgs monopols izslēdz ne vien konkurenci attiecīgajā tirgū, bet arī konkurenci par šo tirgu – tas izslēdz jebkādu iespējamo konkurenci par attiecīgā pakalpojuma ekskluzīvā sniedzēja statusu;
- iii. Konkrētais pakalpojums nekonkurē ar citiem pakalpojumiem;

¹³¹ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, para.7-16. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹³² Turpat, para. 188.

iv. Ir novērsta šķērssubsīdiju iespēja, ja in-house uzņēmums darbojas vairākos ģeogrāfiskos tirgos.

Pirmais no kritērijiem ir paredzēta kā atsauce uz Direktīvas 2014/24/ES 11.pantu,¹³³ otrais juridiskajā literatūrā ir rādīties diskusijas attiecībā uz tā tulkojumu, taču Autors piekrīt viedoklis, ka šeit ir domāt vienlaicīgi *de iure* un *de facto* monopols.¹³⁴ Attiecībā uz trešo kritēriju jānorāda, ka no Komisijas sniegtā skaidrojuma nav īsti saprotams tā tvērums, tas varētu būt atsauce uz ģenerālvokāta viedokli *Asemfo* lietā, kurā tika izteikta atziņa, ka tirgus var tikt konstatēts, ja citi pakalpojumu sniedzēji vēlētos sniegt attiecīgo in-house uzņēmumam nodoto pakalpojumu.¹³⁵ Ceturtais kritērijs nerada šaubas, jo paredzēts gadījumiem, kad in-house uzņēmums vienā ģeogrāfiskā tirgū darbojas kā monopolists, bet citā ne – šādos gadījumos in-house uzņēmuma finanšu dati jānodala attiecīgi par aktivitāti, kurā ir tirgus un kurā nav.

Nemot vērā Komisijas skaidrojumu Autors saskata četras situācijas, kurās in-house uzņēmums ir pakļauts valsts atbalsta saņemšanas riskam.

Pirmkārt, in-house uzņēmuma kritējs par privāta kapitālu tika kodificēts Direktīvā 2014/24/ES lokanākā veidolā nekā to bija noteikusi EST, proti minētā direktīva paredz, ka in-house uzņēmumā var būt iesaistīts privātais kapitāls (bez lēmumu pieņemšanas tiesībām un ja to paredz dalībvalsts normatīvie akti). Šādā situācijā tieši privātais investors in-house uzņēmumā būs tā persona, kas riskē saņemt valsts atbalstu, jo attiecībā uz viņu izpildās visi LESD 107.panta kritēriji, arī praksē situācija ir viegli modelējama – iztēlojoties divus privātus investorus no kuriem viens atbilstoši nacionālo tiesību aktiem ir ieguldījis valsts kapitālsabiedrībā, bet otrs investors ieguldījis parastā komercsabiedrībā, sākotnēji abi investori ir šķietami vienādās situācijās, līdz brīdim, kad pašvaldība pieņem lēmumu uzticēt savai kapitālsabiedrībai konkrētu pakalpojuma veikšanu. Ar minētās kapitālsabiedrības kļūšanu par in-house uzņēmuma subjektu privātais investors ir daudz labākā pozīcijā, kaut vai dēļ apstākļa, ka valsts kapitālsabiedrības ir pakļautas daudz mazākam ekonomiskajam riskam un valsts visticamāk finansiāli iejauktos, lai palīdzētu grūtība nonākušam valsts uzņēmuma.

Otrkārt, valsts atbalsta riski pastāv arī dēļ apstākļa, ka tikai 80% no in-house uzņēmuma aktivitātēm ir jāveic atbilstoši tam uzticētajam pakalpojumam, pārējos 20% in-house uzņēmuma var konkurēt tirgū ar privātiem konkurentiem. Tieši tāpēc ir svarīgs ir Komisijas

¹³³ Olykke G. Commission Notice on the notion of state aid as referred to in article 107(1) TFEU - is the conduct of a public procurement procedure sufficient to eliminate the risk of granting state aid? Public Procurement Law Review, 2016, Issue No.5, para. 5.1.

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Ģenerālvokāta Geelhoed secinājumi lietā: C-295/05 *Asemfo* pret Transformación Agraria SA (Tragsa) un Administración del Estado, para. 110.-116. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]

norādītais ceturtais kritērijs, jo valsts atbalsta risku varēs izslēgt, tad, ja in-house uzņēmums strikti nodalīs savas in-house aktivitātes no pārējam aktivitātēm – praktiski tas nozīmēs piemēram vairāku bankas kontu uzturēšanu. Taču pat tas pilnība nevar novērst valsts atbalsta iespējamību, jo kā rīkoties gadījumos, kad in-house uzņēmums sniedz visus pakalpojumus izmantojot vienus rīkus vai līdzekļus? Piemēram, in-house pasažieru pārvadāšanas pakalpojumu sniedzējs taču pasažierus pārvadās ar vienu un to pašu tehniku neskatoties uz to vai pildīs savu in-house funkciju vai konkurēs tirgū.

Treškārt, ņemot vērā LESD 107.panta “priekšrocības” kritērija pārbaudi un saturiski ekvivalento *Altmark* ceturta kritērija testu in-house izņēmuma izmantošanas gadījumā (VTNP sniegšana ļoti bieži tiek veikta ar in-house uzņēmuma starpniecību) nav iespējams piemērot, līdz ar to publiskajām institūcijām būs jāveic tirgus ekonomikas dalībnieka tests, lai pierādītu valsts atbalsta neesamību. Komisija Ziņojumā norādījusi, ka attiecībā uz in-house uzņēmuma kompensēšanu atbilstoši tirgus cenām ir jāizmanto konkrētās situācijas un izmaksu salīdzināšana ar līdzīgiem pakalpojumiem, kurus tirgū sniedz privātas kapitālsabiedrības vai arī izmantot citas salīdzinājuma metodes atbilstoši pieejamajiem datiem¹³⁶. Jāuzskata, ka šādos gadījumos tirgus ekonomikas dalībnieka tests būs problemātisks, jo pastāv ļoti liela varbūtība, ka nebūs pieejamu datu ar ko veikt salīdzinājumu.

Ceturtkārt atbilstoši EST spriedumam *La Poste* lietā var pamatoti izvirzīt viedokli, ka in-house uzņēmums būs vienmēr pakļauts valsts atbalsta riskam, tikai dēļ apstākļa, ka tas ir valsts uzņēmums.¹³⁷ Citētājā lietā EST nonāca pie secinājuma, ka La Poste saņemt valsts atbalstu, tikai tādēļ, ka tas saņem kredītus ar labākiem nosacījumiem un kredītgarantijas, jo ir valsts uzņēmums un privātie kreditori zina, ka “valsts jau nepaliks parādā”, tādēļ nekautrējas La Poste piešķirt labākus kreditēšanās nosacījumus. Galvenais šīs lietas secinājums ir tāds, ka *Teckal* uzņēmuma statuss vien var norādīt uz valsts atbalstu, neievērojot apstākli, ka pati valsts savam uzņēmuma nemaz tieši nepiešķir priekšrocības, kas pārsniegtu normālus tirgus apstākļus.

Kopumā in-house un valsts atbalsta problemātika arī EST līmenī ir skatīta reti, taču šai problemātikai vajadzētu tuvākajā nākotnē aktualizēties EST līmenī, jo dalībvalstis būs apradušas gan ar jaunajām iepirkumu direktīvām, gan ar jauno valsts atbalsta paketi (Valsts atbalsts 2.0).

¹³⁶ 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, para.98-105. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

¹³⁷ Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 3.aprīļa spriedums lietā: C-559/12 French Republic pret European Commission, para. 94. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]

VTNP, valsts atbalsta un in-house aspektā interesants ir Vispārējās Tiesas spriedums *Zweckverband* lietā¹³⁸, kur Vispārēja Tiesa norādīja, ka uzņēmums, (kurš it kā pildīja VTNP), kam bija in-house izņēmuma kārtībā uzticēts savākt mirušu dzīvnieku karkasus neizpilda *Altmark* ceturto kritēju, jo tā kā šis pakalpojums tam nebija uzticēts iepirkuma procedūras rezultātā saņem valsts atbalstu, jo salīdzinot ar citiem dzīvnieku karkasu savākšanas uzņēmumiem, tam bija ievērojamāki lielākas izmaksas, līdz ar to netika izpildīts tirgus ekonomikas dalībnieka tests. Vācija šo Vispārējās Tiesas spriedumu pārsūdzēja, bet EST tikai apstiprināja Vispārējās tiesas argumentāciju.¹³⁹

Kopumā jāsecina, ka in-house izņēmuma problemātika valsts atbalsta kontekstā ir tikai attīstības stadijā, taču rūpīgi analizējot in-house izņēmumu tas jau pirms šķietami satur vairākus problemātiskus aspektus, kā rezultātā in-house uzņēmums var tikt atzīts par tādu, kas saņem valsts atbalstu LESD 107.panta kārtībā.

¹³⁸ Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2014.gada 16.jūlija sprieduma lietā: T-309/12 *Zweckverband Tierkörperbeseitigung* pret Eiropas Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2018. gada 20.aprīlī]

¹³⁹ Eiropas Savienības Tiesas priekšsēdētāja 2015.gada 12.marta rīkojums lietā: C-447/14 P *Zweckverband Tierkörperbeseitigung* pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2018. gada 20.aprīlī]

4. PUBLISKĀ IEPIRKUMA UN VALSTS ATBALSTA PRAKSE LATVIJĀ

Attiecībā uz valsts atbalsta un publiskā iepirkuma regulējumu savstarpējo problemātiku Latvijā vēl nav izvērsusies aktīva diskusija galvenokārt dēļ apstākļa, ka valsts atbalsts Latvijas juridiskajā literatūrā nav visaktuālākā tēma, kas ir samērā ironiski, ņemot vērā Komisijas datus, ka Latvijā 2015.gadā valsts atbalsta pasākumiem iztērēja 2,26% no gada iekšzemes kopprodukta, kas ir viennozīmīgi augstākai rādītājs ES, turklāt tuvāko sekotāju apsteidzam par gandrīz veselu procentu¹⁴⁰, protams ņemot vērā Latvijas ekonomikas izmērus šie divi procenti absolūtos skaitļos uz ES fona ir niecīgi, taču neskatoties uz to Lietuva un Igaunija valsts atbalstam tērē attiecīgi 0,78% un 1,17% no gada iekšzemes kopprodukta.

Normatīva regulējuma ziņā Latvija ir pārņēmusi ES iepirkumu direktīvas ar Publisko iepirkumu likumu un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumu¹⁴¹, savukārt valsts atbalsta normatīvā regulējuma jomā ir pieņemts Komerccarbības atbalsts kontroles likums¹⁴², kura piemērošanai kompetentā iestāde – Finanšu ministrija ir arī izdevusi vadlīnijas, kas pēc satura līdzinās Komisijas Ziņojumam.¹⁴³

Interesanti, ka Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments vairākos spriedumos ir vērtējis ar valsts atbalstu un publisko iepirkumu saistītus jautājumus, kā arī in-house principu. Šīs nodaļas turpinājumā galvenokārt tiks īsumā apskatīta attiecīgā Latvijas tiesu prakse.

Visupirms Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments 2010.gada 22.novembrī pieņēma lēmumu Lietā Nr. SKA-916/2010¹⁴⁴, kura ierosināta pēc SIA “Firmas.lv” kasācijas sūdzības. Lietas būtība bija par to, ka Uzņēmumu reģistrs nenodrošina vienādu informācijas iegūšanas nosacījumus visiem tās gribētājiem, kamēr SIA “Firmas.lv” ir jāmaksā par saņemto informāciju valsts nodeva, tiktāl tanī pašā laikā SIA “Lursoft” šāda nodeva jāmaksā nebija. Tieslietu Ministrija ar SIA “Lursoft” bija noslēgusi līgumu par Uzņēmuma reģistra datubāzu uzturēšanu par ko SIA “Lursoft” pretī saņēma ekskluzīvas tiesības tās izmantot. Tieslietu Ministrija attiecībā uz Uzņēmumu reģistra datubāzes uzturēšanu norādīja, ka šāds līgums ir nepieciešams jo konkrētais noslēgtais līgums nodrošina VTNP. Tiesa secināja, ka tik tiešām ir

140 Skatīt – State aid Scorebord 2016. Pieejams - http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html

141 Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

142 Komerccarbības atbalsts kontroles likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

143 Skatīt - http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/komerccarbibas_atbalsta_kontrole/vispariga_informacija/

144 Augstākā tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 22.novembra lēmums lietā Nr. SKA-916/2010. Pieejams <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

jāpārbauda vai konkrētais pakalpojums ir uzskatāms ar VTNP, līdz ar to nodeva lietu atpakaļ Administratīvajai rajona tiesai skatīšanai pēc būtības, turklāt tiesa norādīja uz Administratīvas rajona tiesas pienākumu gadījumā, ja konkrētais pakalpojums ir VTNP veikt *Altmark* sprieduma testu un ja nepieciešams arī LESD 107.panta testu.

Diemžēl, Administratīvās apgabaltiesas lēmums šajā lietā nav publiski pieejams, taču Autors norāda, ka pēc Tieslietu Ministrijas lietā sniegtā informācijas šis pakalpojums tika SIA "Lursoft" uzticēts selektīvā veidā, līdz ar to pat ja šāds pakalpojums būtu uzskatāms par VTNP, tad ir jāapšaubā vai tiktu izpildīts *Altmark* ceturtais kritērijs, jo netika rīkots publiskais iepirkums vai cita atklāta līguma piešķiršanas procedūra. Līdz ar to tiesai būtu bijis jāvērtē vai tiek izpildīts tirgus ekonomikas dalībnieka tests, ko attiecīgi varētu būt grūti pierādīt ņemot vērā, ka nav salīdzināmu situāciju Latvijas tirgus apstākļos.

Citā lietā Nr. SKA-419/2010¹⁴⁵ Administratīvo lietu departaments vērtēja vai obligātā elektroenerģijas iepirkuma komponente atbilst LESD 107.panta kritērijiem, lai to kvalificētu par valsts atbalstu. Tiesa konkrēti, vadoties no EST prakses *Preussen Elektra*¹⁴⁶ lietā nonāca pie secinājuma, ka obligātais elektroenerģijas iepirkums neatbilst valsts atbalsta kritērijiem, jo atbalsta piešķiršana nenotika ar valsts līdzekļiem, proti tiesisko regulējumu ar kuru tiek ieviesta atjaunojamo elektroresursu izmantošana nevar uzskatīt par valsts atbalstu, jo obligātā iepirkuma izmaksas sedz nevis valsts, bet gan visi Latvijas elektroenerģijas lietotāji.

Interesanta bija Administratīvo lietu departamentu pieeja lietā Nr. SKA-0079/2014.¹⁴⁷ Lietas būtība bija par to, ka vairākas Vidzemes pašvaldības kopīgiem spēkiem ir dibinājušas kopīgu atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu kam ar in-house izņēmuma palīdzību ir uzticējušas veikt atkritumu apsaimniekošanu savās teritorijās. Par izveidojušos situāciju neapmierināts konkurents vērsās tiesā ar prasījumu, lai pašvaldības rīkotu publisko iepirkumu. Tiesa lietā piemēroja *Teckal* kritēriju testu, bet ar to arī aprobežojās. Autoraprāt šajā lietā no tiesas puses būtu bijis pilnīgi pamatoti vērtēt vai vismaz uz potenciālām valsts atbalsta implikācijas, jo šajā gadījumā kā jau tika noteikts ģenerālvokāta viedoklī *Asemfo* lietā pastāv tirgus, jo ir acīmredzami pretendenti, kas varētu arī konkurēt ar pašvaldības uzņēmumu par konkrētā līguma izpildi.

¹⁴⁵ Augstākā tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 10.jūnija lēmums lietā Nr. SKA-419/2010. Pieejams <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

¹⁴⁶ Eiropas Savienības (bij. Kopienes) Tiesas 2001.gada 13.marta spriedums lietā: C-379/98 *PreussenElektra*. Pieejams <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

¹⁴⁷ Augstākā tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 29.decembra lēmums lietā Nr. SKA-0079/2014. Pieejams <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

Šāds tiesas vienpusējā pieeja in-house izņēmumam tikai no publiskā iepirkuma regulējuma puses sakrīt ar Darbā jau aprakstīto EST konservatīvo pieeju, kas būtībā traucē valsts atbalsta un publiskā iepirkuma regulējumiem pilnībā “saaugt” kopā.

Ņemot vērā valsts atbalsta kritērijos nostiprināto tirgus ekonomikas dalībnieka testu, konkrētajā lietā pašvaldību kopuzņēmums iespējams saņēma (saņem) valsts atbalstu, proti, tā kā publiskā iepirkuma procedūra netika izmantota, tad būtu jāsalīdzina in-house uzņēmuma saņemtās kompensācijas ar tirgus apstākļiem. Šajā kontekstā ja privātie komersanti norādītu ka spēj izpildīt in-house uzņēmumam nodotos pakalpojumus ekvivalentā kvalitātē, par zemāku cenu, tad arī šis in-house uzņēmums tiktu atzīts par tādu, kas saņem valsts atbalstu ar visām no tā izrietošajām sekām.

Kopumā jānorāda, ka valsts atbalsta un publiskā iepirkuma regulējumu mijiedarbības problemātikas analīzi Latvijas tiesās ir maza iespēja sagaidīt, ņemot vērā to Latvijas izmērus un apstākli, ka šajā jautājumā arī EST neklājas viegli. Neskatoties uz to valsts atbalsta regulējums būtu jāpopularizē, lai tādā veidā iegrožotu pasūtītājus, kas negodprātīgi izmanto iepirkuma regulējumu vai in-house izņēmumu.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā Autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. ES publisko iepirkumu tā ekonomiskās nozīmes dēļ izmanto kā līdzekli, lai sasniegtu ES mērķus vienotā tirgus izveidē, gan veicinātu dalībvalstu ekonomisko integrāciju un sasniegtu Eiropa 2020 stratēģijas mērķus. Publiskais iepirkums ir veids kā
2. Lai gan VTNP oriģinālais mērķis ir galalietotāju un sabiedrības interešu nodrošināšana ir iespējama VTNP nevēlama blakusparādība - Konkrēta publiska pakalpojuma atzīšana par VTNP ļauj valstij efektīvā veidā (mēģināt) apiet valsts atbalsta regulējumu jo attiecībā pret VTNP valsts atbalsta regulējums ir daudz pielaidīgāks un vairs nav uzskatāms par vispārīgi aizliegtu
3. Valsts atbalsta un publiskā iepirkuma regulējuma stūrakmens ir LESD 107.panta kritērija "priekšrocība" pārbaude – jāveic tirgus ekonomikas dalībnieka tests, kuru var aizstāt ar normatīvajiem aktiem atbilstoša publiskā iepirkuma rīkošanu.
4. Gan valsts atbalsta, gan VTNP atbalsta saderības shēmās konsekventi atkārtojas viens princips – konkrēts pasākums nav uzskatāms par valsts atbalstu, vai valsts atbalsts ir uzskatāms par saderīgu ar iekšējo tirgu, ja ir veikta publiskā iepirkuma procedūra, kas aizstāj tirgus ekonomikas dalībnieka testu.
5. Katrs publisko iepirkumu direktīvu pārkāpums satur sevī risku līguma piešķiršanas procesam tikt atzītam ne tikai par publiskā iepirkuma regulējuma pārkāpumu, bet vienlaikus arī tikt atzītam par valsts atbalstu.
6. Valsts atbalsta regulējuma un publiskā iepirkuma regulējuma ir dažādi juridiskie pamati un ļoti dažādas ieviešanas un uzraudzības institūciju sistēmas gan nacionālā, gan ES līmenī, kas kavē abu regulējumu savstarpējo attīstību. Šīs situācijas novēršanai Autors piedāvā paplašināt publiskā iepirkuma un uzņēmumu koncentrācijas kontroles nacionālo institūciju kompetences, lai varētu efektīvi piemērot gan valsts atbalsta, gan publiskā iepirkuma regulējumus. Ilgtermiņā vēlams izveidot vienotu iestādi abiem regulējumiem.
7. Gan iepirkuma regulējums, gan valsts atbalsta regulējums aizsargā ES iekšējo tirgu pret nevēlamu valsts iejaukšanos, tikai dažādās stadijās - publiskais iepirkums regulē formu un procedūru kā valsts pērk, bet valsts atbalsts nodrošina kas tiek iepirkts un ka iepirktais ir vajadzīgs.
8. EST judikatūra spēlē lomu abu tiesisko regulējumu savietojamības problemātikā, proti EST bieži konkrētā lietā izvērtē tikai attiecīgi nacionālo tiesību atbilstību publiskā

iepirkuma vai valsts regulējumam atsevišķi, nevērtējot tos kopā, nepārbaudot vai nacionālais regulējums ir pilnība atbilstošs abām tiesību sistēmām.

9. Raugoties no valsts atbalsta skatupunkta publiskā iepirkuma procedūras izmantošana rada pirms šķietamu prezumpciju, ka valsts atbalsts nav konstatējams, tad apgriežot šādu apgalvojumu viennozīmīgi sanāk, ka līguma slēgšana, nerīkojot iepirkuma procedūru vispār (ja tas būtu bijis jādara) vai rīkojot to neatbilstoši ES publiskā iepirkuma direktīvām liecina par to, ka konkrētā valsts rīcība ir prezumējama par valsts atbalstu.
10. Publiskais iepirkums ir tikai līdzeklis kā izpildīt tirgus ekonomikas dalībnieka testu, tātad nav tik būtiski kāda konkrēta iepirkumu procedūra tiks izvēlēta, bet svarīgāk ir konstatēt, ka izvēlēta procedūra rada konkurences situāciju, ar kuras palīdzību iespējams efektīvi noteikt tirgus cenu.
11. Konkrētu prasību iekļaušana iepirkuma dokumentācijā ir pieļaujama tiktāl cik tā pārmērīgi neierobežo konkurenci un nodrošina iepirkuma līguma izpildi par tirgus cenu, lai tādējādi apmierināti tirgus ekonomikas dalībnieka principu un izpildīti attiecīgi *Altmark* ceturto kritēriju vai LESD 107.panta “priekšrocības” kritēriju.
12. Attiecībā uz piedāvājuma izvērtēšanas kritērijiem Komisijas pieeja valsts atbalsta kontekstā nav saderīga ar EST praksi, jo prezumē augstu cenas kā vienu no saimnieciski visizdevīgākā piedāvājumu apakš kritērijiem īpatsvaru.
13. Lai pasūtītājs novērstu risku, ka iepirkuma līguma grozījumi tiek uzskatīti par valsts atbalstu ir jāpierāda, ka līguma grozījumi tik tiešam ir nepieciešami un, ka tie ir veikti pamatoti, un atbilstoši tirgus cenai, izpildot tirgus ekonomikas dalībnieka testu
14. Valsts atbalsta regulējums varētu kalpot par līdzekli kā no nepamatotiem līguma grozījumiem cietuši uzņēmumi varētu celt prasību pret negodprātīgo pasūtītāju un gūt kādu gandarījumu.
15. Vērtējot in-house uzņēmuma pielietošanu LESD 107.panta kontekstā uzreiz jānonāk pie secinājuma, ka “parastā” prezumpcija par iepirkumu procedūru, kā veidu kā “izslēgt” LESD 107.panta “priekšrocības” kritērija iestāšanos nedarbojas, jo in-house uzņēmuma pielietošana ne tuvu nav uzskatāma par atklātu, caurredzamu un nediskriminējošu procedūru. Līdz ar to vienīgais veids, kā in-house aizsargāt minētā apakš kritērija sakarā būtu tirgus ekonomikas dalībnieka tests.
16. In-house uzņēmumam ar privāta kapitāla līdzdalību pastāv fundamentāls risks par valsts atbalsta noteikumu pārkāpumu. Šādā situācijā tieši privātais investors in-house

uzņēmumā būs tā persona, kas riskē saņemt valsts atbalstu, jo attiecībā uz viņu izpildās visi LESD 107.panta kritēriji.

17. In-house uzņēmumam valsts atbalsta riski pastāv arī dēļ apstākļa, ka tikai 80% no in-house uzņēmuma aktivitātēm ir jāveic atbilstoši tam uzticētajam pakalpojumam, pārējos 20% in-house uzņēmuma var konkurēt tirgū ar privātiem konkurentiem, tādējādi kropļojot konkurenci.
18. Pamatoti uzskatīt, ka in-house uzņēmums būs vienmēr pakļauts valsts atbalsta riskam, tikai dēļ statusa, ka tas ir valsts uzņēmums.
19. Latvijā publiskā iepirkuma un valsts atbalsta problemātikas tiesu prakse ir vēl tikai “tapšanas stadijā”. Taču neskatoties uz to valsts atbalsta regulējums arī Latvijā varētu tikt efektīvi izmantots pret publiskajām institūcijām, kas izvēlas izmantot in-house izņēmumu vai kopumā iepērk lietas, kas tām nemaz nav vajadzīgas.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Schewe C. Eiropas Savienības Tiesības II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
2. Al-Tabbaa A. The Ex Ante and Ex Post Application of the Teckal Criteria for In-house Awards. *European Public Procurement & Public Private Partnership Law Review*, 2015, Volume 11, Issue No. 3
3. Arrowsmith S. *The Law of Public and Utilities Procurement – Regulation in the EU and the UK*. London: Sweet and Maxwell, 2014.
4. Arrowsmith S. Framework Purchasing and Qualification Lists under the European Procurement Directives. Part one. *Public Procurement Law Review*, 2015, Volume 8.
5. Bacon K. *European Union Law of State Aid*. Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2013.
6. Buendia JL., Muñoz de Juan M. Some legal reflections on the Almunia package. *European State Aid Law Quarterly*, 2012. Volume 11, Issue No. 2.
7. Craig P., de Burca G. *EU Law. Text, Cases and Materials*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2011.
8. Cydecka M. *The Applicability and Application of the Market Economy Investor Principle*. Bergen: University of Bergen, 2015.
9. Dmitri N., Piga G., Spagnolo G. *Handbook of Procurement*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
10. Doern A. The Interaction Between EC Rules on public procurement and State aid. *Public Procurement Law Review*, 2014, Volume 13, Issue No.3.
11. Faull J., Nikpay A. *The EU Law of Competition*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.
12. Hillger J. The Award of a Public Contract as State Aid within the meaning of Article 87(1) EC. *Public Procurement Law Review*, 2003. Volume 12.
13. Hughes D. The Inter Relationship between the European State Aid and Public Procurement Rules: When Does a Government Contractor Gain an “Economic Advantage”. *EIPA*, 2009 1, 5.

14. Kleis M., Nicolaidis P. The Concept of Undertaking in Education and Public Health Systems. *European State Aid Law Quarterly*, 2006, Volume 3.
15. Kotsonis T. Regulating the modification and termination of contracts in public procurement. Pieejams: <http://eubusinesslaw.wordpress.com> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
16. Nicolaidis P., Schoenmaekers S. Public Procurement, Public Private Partnerships and State Aid Rules: A Symbiotic Relationship. *European Procurement & Public Private Partnership Law Review*. 2014. Volume 9, Issue No. 1.
17. Nicolaidis P., Schoenmakers S. The Concept of “Advantage” in State Aid and Public Procurement and the Application of Public Procurement Rules to Minimise advantage in the New GBER. *European State Aid Law Quarterly*, 2015. Volume 14, Issue No. 1.
18. Olykke G. *Abnormally Low Tenders – With an Emphasis on Public Tenderers*. Copenhagen: Djof Forlag, 2010.
19. Olykke G. How does the Court of Justice of the European Union pursue competition concerns in a public procurement context. *Public Procurement Law Review*, 2011. Volume 20, Issue No. 6.
20. Olykke G. un Andersen C.F., A State aid perspective on certain elements of the new provision on in-house and public-public cooperation. *Public Procurement Law Review*, 2015, Issue No.1.
21. Olykke G. Commission Notice on the notion of state aid as referred to in article 107(1) TFEU - is the conduct of a public procurement procedure sufficient to eliminate the risk of granting state aid? *Public Procurement Law Review*, 2016, Issue No.5.
22. Olykke G. The Notice on the Notion of State Aid and Public Procurement Law. *European State Aid Law Quarterly*, 2016. Volume 15, Issue No. 4.
23. Quigley C. *European State Aid Law and Policy*. Second edition. Oxford: Hart Publishing, 2009.
24. Sanchez Graells A. Public Procurement and State Aid:reopening the debate? *Public Procurement Law Review*, 2012. Volume 21, Issue No. 6.
25. Sanchez Graells A. *Public Procurement and the EU Competition Rules*. Second Edition. Oxford: Hart Publishing, 2015.
26. Trepte P. *Public Procurement in the EU: A Practitioner’s Guide*. Second Edition. Oxford: Oxford University press, 2007.

Normatīvie akti

1. Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais vēstnesis, C 326, 26.10.2012.
2. Līgums par Eiropas Savienību. Oficiālais vēstnesis, C 326, 26.10.2012.
3. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
4. Padomes 2004. gada 20. janvāra Regula Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (EK Apvienošanās regula) Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
5. Komisijas 2012.gada 25.aprīļa Regula (ES) Nr. 360/2012 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu de minimis atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
6. Komisijas 2013.gada 18.decembra Regula (ES) Nr. 1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu de minimis atbalstam. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
7. Komisijas 2014.gada 17.jūnija Regula (ES) Nr. 651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
8. 2015. gada 13. jūlija Eiropas Savienības Padomes Regula 2015/1589 ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (Dokuments attiecas uz EEZ). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
9. 1989. gada 21. decembra Padomes Direktīva 89/665/EEK par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
10. 2004.gada 31.marta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru. Oficiālais Vēstnesis, L 134, 30.4.2004., 114./240. lpp.
11. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/17/EK (2004. gada 31. marts), ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes,

- enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs. Oficiālais Vēstnesis, L 134, 30.4.2004., 1./113. lpp.
12. 2009. gada 13. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/81/EK ar kuru koordinē procedūras attiecībā uz to, kā līgumslēdzējas iestādes vai subjekti, kas darbojas drošības un aizsardzības jomā, piešķir noteiktu būvdarbu, piegādes un pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības, un ar kuru groza Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
 13. 2014.gada 26.februāra Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK Dokuments attiecas uz EEZ. Oficiālais Vēstnesis, L 94, 28.3.2014., 65./242. lpp.
 14. 2014.gada 26.februāra Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK. Oficiālais Vēstnesis, L 94, 28.3.2014., 243./374. lpp.
 15. Komerccarbības atbalsta kontroles likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]
 16. Publisko iepirkumu likums: LR likums. Zaudējis spēku ar 2017.gada 1.martu. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]
 17. Publisko iepirkumu likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]
 18. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

Juridiskās prakses materiāli

1. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1974. gada 2. jūlija spriedums lietā: 173/73 Itālija pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
2. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1986.gada 10.jūlija spriedums lietā: C-234/84 Beļģija pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
3. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1988.gada 20.septembra spriedumu lietā: C-31/87 Beentjes. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

4. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1991.gada 23.aprīļa spriedums lietā: C-41/90 Klaus Hofner and Fritz Elser vs Macrotron GmbH. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
5. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1991. gada 10. decembra spriedums lietā: C-179/90 Merci convenzionali porto di Genova. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
6. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1993. gada 17. februāra spriedums apvienotajās lietās: C-159/91 un C-160/91 Poucet un Pistre. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
7. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1994.gada 19.janvāra spriedums lietā: C-364/92 Eurocontrol. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
8. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums lietā: C-39/94 SFEI. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
9. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 1998. gada 18. jūnija spriedums lietā: C-35/96 Komisija pret Itāliju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
10. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1999.gada 18.novembra spriedums lietā: C-107/98 Teckal Srl. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
11. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2000.gada 12.septembra spriedums lietā: C-180/98 Pavel Pavlov u.c. pret Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
12. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2001.gada 13.marta spriedums lietā: C-379/98 PreussenElektra. Pieejams <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]
13. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2002. gada 16. maija spriedums lietā: C-482/99 Stardust, para. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
14. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2002.gada 17.septembra spriedumu lietā: C-513/99 Concordia Bus Finland. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
15. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) Tiesas 2003. gada 24. jūlija spriedums lietā: C-280/00 Altmark Trans GmbH un Regierungspräsidium Magdeburg pret Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

16. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2003.gada 4.decembra spriedums lietā: C-448/01 Wienstrom. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
17. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2005.gada 11.janvāra spriedums lietā: C-26/03 Stadt Halle. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
18. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2005.gada 13.oktobra spriedums lietā: C-458/03 Parking Brixen GmbH pret Gemeinde Brixen un Stadtwerke Brixen AG. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
19. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2006.gada 10.janvāra spriedums lietā: C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze SpA u.c. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
20. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2006.gada 11.maija spriedums lietā: C-340/04 Carbotermo SpA un Consorzio Alisei pret Comune di Busto Arsizio un AGESP SpA. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
21. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2007.gada 19.aprīļa spriedums lietā: C-295/05 Asemfo pret Transformación Agraria SA (Tragsa) un Administración del Estado. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
22. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008.gada 19.jūnija spriedumu lietā: C-454/06 Priesetext. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
23. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008. gada 1. jūlija spriedums lietā: C-49/07 MOTOE. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
24. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2008.gada 13.novembra spriedums lietā: C-324/07 Coditel Brabant SA pret Commune d'Uccle et Région de Bruxelles-Capitale. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
25. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) Tiesas 2008. gada 11. septembra spriedums apvienotajās lietās: no C-428/06 līdz C-434/06 Unión General de Trabajadores de La Rioja. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
26. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2009.gada 9.jūnija spriedums lietā: C-480/06 Eiropas Kopienu Komisija pret Vācijas Federatīvo Republiku. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]
27. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2009.gada 10.septembra spriedums lietā: C-573/07 Sea Srl pret Comune di Ponte Nossa. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

28. Eiropas Savienības Tiesas 2010.gada 16.decembra spriedums lietā: C-239/09 *Seydaland*. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
29. Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 3.aprīļa spriedums lietā: C-559/12 French Republic pret European Commission. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]
30. Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 11.decembra spriedums lietā: C-113/13 Spezzino. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
31. Eiropas Savienības Tiesas 2015. gada 14. janvāra spriedums lietā: C-518/13 Eventech pret The Parking Adjudicator. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
32. Vispārējās tiesas 1996. gada 12. decembra spriedums lietā: T-358/94 Air France pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
33. Vispārējās tiesas 1999. gada 28. janvāra spriedums lietā: T-14/96 Bretagne Angleterre Irlande (BAI) pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
34. Vispārējās tiesas 2000. gada 15. jūnija spriedums apvienotajās lietās: T-298/97, T-312/97 Alzetta. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
35. Vispārējās Tiesas 2000. gada 12. decembra spriedums lietā: T-128/98 Aéroports de Paris pret Komisiju, T-128/98. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
36. Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2014.gada 16.jūlija sprieduma lietā: T-309/12 Zweckverband Tierkörperbeseitigung pret Eiropas Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2018. gada 20.aprīlī]
37. Vispārējās tiesas 2014. gada 3. decembra spriedums lietā: T-57/11 Castelnou Energía pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
38. Vispārējās Tiesas 2016.gada 15.septembra spriedums lietā: T-386/14 Fih Holding A/S and Fih Erhvervsbank A/S pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
39. Ģenerālvokāta Geelhoed secinājumi lietā: C-295/05 Asemfo pret Transformación Agraria SA (Tragsa) un Administración del Estado. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]

40. Eiropas Savienības Tiesas priekšsēdētāja 2015.gada 12.marta rīkojums lietā: C-447/14 P Zweckverband Tierkörperbeseitigung pret Komisiju. Pieejams: <http://curia.europa.eu> [aplūkots 2018. gada 20.aprīlī]
41. Augstākā tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 10.jūnija lēmums lietā Nr. SKA-419/2010. Pieejams <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]
42. Augstākā tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 22.novembra lēmums lietā Nr. SKA-916/2010. Pieejams <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]
43. Augstākā tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 29.decembra lēmums lietā Nr. SKA-0079/2014. Pieejams <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī]

Komisijas prakses materiāli

1. 2002.gada 2.oktobra Komisijas lēmums lietā N-264/2002: London Underground Public Private Partnership. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
2. 2003.gada 21.maija Eiropas Komisijas ziņojums: Commission Green Paper on services of general interest. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
3. 2007.gada 22.janvāra Komisijas novērtējums lietā N-46/2007 Welsh Public Sector Network Scheme. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
4. 2010.gada 3.marta Eiropas Komisijas ziņojums: EIROPA 2020 Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]
5. 2011.gada 27.jūnija Eiropas Komisijas ziņojums: Evaluation Report: Impact and Effectiveness of EU Public Procurement Legislation. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
6. 2011.gada 20.decembra Komisijas Lēmums: par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]

7. 2011.gada 20.decembra Komisijas paziņojums: Eiropas Savienības nostādnes par valsts atbalstu, ko piešķir kā kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
8. 2012.gada 11.janvāra Komisijas ziņojums. Komisijas paziņojums par Eiropas Savienības atbalsta noteikumu piemērošanu kompensācijai, kas piešķirta par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī].
9. 2013.gada 29.aprīļa Komisijas darba dokuments: Rokasgrāmata par Eiropas Savienības valsts atbalsta, publiskā iepirkuma un iekšējā tirgus noteikumu piemērošanu vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem un jo īpaši vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
10. 2016.gada 19.jūlija Eiropas Komisijas ziņojums: Komisijas paziņojums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]
11. 2016.gada 19.decembra Eiropas Komisijas ziņojums: Public Procurement Indicators 2015. Pieejams: <http://ec.europa.eu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī]
12. Komisijas izstrādātā VTNP valsts abalsta shēma. Pieejams: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/analysis_tree_en.pdf [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī]